

شازادہ محمد ددارا شکو

کوئی دوو دہریاکہ

(مجمع البحرين)

لیکھو لیتھو وہ یہ کی فہم لیسو فی و غیر فانیسہ بقہ اور دکر دتی
لیکھو وہ نہ کانی ہیندویرم و تسلیم

منتدی اقرأ الثقافی

www.iqra.ahlamontada.com

۱۵۱ گیارانی

ہاوییر کامہران حصہ نمبر ۱

منتدای اِقْرَأَ الثقافى

للكتب (كوردای - عربى - فارسى)

www.iqra.ahlamontada.com

كۆي دوو دهرياكه

سەرچاوه / عین هندو عیرفانی اسلامی. نگارنده: داریوش شایگان.
ترجمه: جمشید ارجمند. چاپ سوم، ۱۳۸۷ تهران، نشر فرزاد روز

ناوی کتیب: کۆی دوو ده‌ریاکه

نووسینی: شازاده محمد دارا شکۆ

وه‌گێڕانی: هاویر کامهران همه نه‌مین

بابه‌ت: لیکۆلینه‌وه‌ی عیرفانی

مۆنتاژی کۆمپیوتەر: سه‌یران عه‌بدولزه‌حمان فه‌ره‌ج

پێداچوونه‌وه: نه‌ورۆز حسێن

دیزاینی به‌رگ: نه‌رمین مسته‌فا

تیراژ: ۱۰۰۰ دانه

نرخ: ۱۵۰۰ دینار

ده‌زگای چاپ و په‌خشی سه‌رده‌م

چاپی: په‌که‌م سالی ۲۰۱۱

کوردستان - سلێمانی

www.serdam.org

بۆ په‌یوه‌ندب‌کردن به‌ زنجیره‌ی کتیبه‌وه: kteb@serdam.org

له‌ به‌رپه‌رچه‌یه‌تی گشتیی کتیبخانه گشتیه‌کان ژماره‌ی (۱۶۰۲) ی سالی ۲۰۱۰ پێدراوه.

مافی له چاپخانه‌وه‌ی بۆ ده‌زگای چاپ و په‌خشی سه‌رده‌م پارێزراوه.

کوی دوو دهریاکه

(مجمع البحرین)

(لیکوئینه و وهیه کی فه لسه فی و عیرفانیه بؤ به راورد کردنی
لیکچوونه کانی هیندوئیزم و ئیسلام)

شازاده محمهد دارا شکو

وهرگپرانى نه فارسیه وه
هاوبیر کامهران حه مه نه مین

سلیمانی ۲۰۱۱

زنجیره‌ی کتیبی دهرگای چاپ و په‌خشی سردهم
کتیبی سردهم ژماره (۵۷۴)

سهرپه‌رشتیاری گشتی زنجیره
نآزاد به‌رنجی

**گفت ان یار کزو گشت سردار بلند
جرمش این بود که اسرار هویدا می کرد**

چه زرهتی حافظی شیرازی

ئاۋەرۋەك

۹	پىشەكىلى ۋەرگىنېر
۱۸	ژيانى شازادە داراشكۆ
۲۴	بەرھەمەكانى داراشكۆ
۲۹	دەقى كىتېبى كۆى دوو دەرىياكە
۳۱	پىشەكىلى داراشكۆ
۳۴	باسى رىگەزەكان
۳۹	باسى ھەستەكان
۴۵	باسى كار
۴۶	باسى تايىبە تەندىيەكان
۴۸	باسى پۇج
۴۹	باسى ۋزەكان (باكان)
۵۰	باسى چۈار جىھانەكە
۵۳	باسى دەنگ
۵۵	باسى نوور
۵۹	باسى بىنېن
۶۳	باسى ئاۋەكان

٦٥	باسی نیردراو و وهلیه‌کان
٧٠	باسی یرهمانده
٧١	باسی پروکار
٧٢	باسی ئاسمان
٧٣	باسی زهوی
٧٤	باسی به‌ش‌ه‌کانی زهوی
٧٨	باسی جیهانی به‌رزوخ
٨٠	باسی پۆژی دواپی (فه‌سلان)
٨١	باسی موکته
٩٣	باسی پۆرژ و شهو
٩٦	باسی بن کۆتایی خونه‌کان

پیشه کیی وهرگیر

سهره... وهك حافظی شیرازی دهلیت: تاوانی نهوهی چوه سهر دار و لهسیداره درا، که مه بهستی مهنسوری هه للاجه، نهوه بوو که نهینه کانی وه هدهتی ناشکرا کرد^۱. نهوانهشی دهیانه ویت دووبه ره کی و جیاوازی په ره پی بدن به کهسانی داهینه رو خاوهن مه زه بهی تازه و بیرو پای تازه ده ناسرین و ستایش ده کرتین.. نه بی له گه ل نه وه هموو ترس له مردنه ی نپو مرۆف، نه م هموو هه ز بۆ کوشتنه له کوپوه بیت.

زۆرن نه و چوانه ی دوانه یی و جیاوازیه کان ده بینن و هۆکاری ته فره قه و دووبه ره کی و جیا بوونه وه و شه رو نه هه مه تین، به لام که من نه و پوناک- نه ندیشه نه ی چاوه کانیان برپوه ته شته هاویه شه کان و لیکه چوونه کان ده بینن و جیهان بینیان هۆکاری نزیک بوونه وه ی نه ته وه و ئایین و مه زه به جیا جیا کانه له یه کترو پینکه یئانی زمانیکی هاویه شه بۆ پیکه وه ژیان.

1- نه م وته یی حافظی شیرازی مانای نه و هۆنراوه یه یه که له په ره ی پیشتردا هاتوه... گفت ان یار... له دیره کانی پیشتری نه م دیره شیعردا باسی نه وه کراوه که سالانیک دل داوای جامی جه می له ئیمه نه کرد نه وه ی خۆی هه بیوو له بیگانه ی داوا ده کرد.

كتىبى كۆي دوو دەرياگە (مجمع البحرين) كە لە نوسىنى شازادە "محمد داراشكۆ" يە، ۋەكو بە ناۋەكەيدا ديارە ھەولتەكە بۆ كۆكردەنەۋەي دوو بەحرى گەورە لە زانست و زانىارى كە بۆ سالائىتىكى دوورو درىئو ۋەكو چۆن ھۆكارى پزگار بوونى ھاوبەش-بىنان بوون، ھۆكارى كوشتارىكى زۆرئىش بوون. ئەو دوو بەحرەش بەحرى عىرفان و زانىنى ئىسلامى و بەحرى عىرفان و زانىنى ھىندۆسى بوو.

محمد داراشكۆي كورپى شا جىھانى گوركانى، بە ھۆي ئەو تىكەلىيەي لەگەل سۆفەكان و جىھانى عىرفانى ئىسلامى لە لايەك و سوامى و پاندىت و جىھانى عىرفانى ھىندۆيزم لە لايەكى ترەۋە ھەببوۋە، وىستى بوۋە ھەردوو زانستى ناۋەكى ئىسلامى و ھىندۆسى لە دووتوئى كىتئىبىكى پوخت و كورتدا كۆبكاتەۋە و بىسەلمىنىت كە ئەم دوو رېچكەيە تەنھا جىاوازيەكەيان لە وشە و زماندايە نەك لە تىرۋانىنيان بۆ شتەكان و جەۋھەر و ناۋەرۆك. ھەلبەت كاتىك دەلئىم زانىن و زانستى ئىسلامى و زانىن و زانستى ھىندۆيزم، مەبەستم نىە ئەو دوانە جىا بەكەمەۋە، چونكە لەپراستىدا ئەو دوانە يەكن و تەنھا پروپۆشى مېژوۋىي ئەوان لەيەكتر جىادەكاتەۋە كە داراشكۆ بەجوانى باسى دەكات.

ئەم شاكارەي داراشكۆ كە تەمەنى زىاتر لە سى سەدە و نىۋە، مايەي فەخرو بەگەورەگرتنە كە كەسىك لە مېژوۋىيەكى وا كۆندە وىستىبىتى جىاوازيەكان لەناو بىبات نەك لە رېگەي سىياسى و جەنگەۋە، كە

به‌راستی ئەمه پێگه چاره‌نیه، به‌لکو له پێگه‌ی فیکری و ئەقلیه‌وه. داراشکۆ ویستووێتی نەک بە عارفان به‌لکو بە دانایان و زانایانی ئایینی هەردوو ئاین بێهێنیت که ئەوان هاوبه‌شیان زۆره‌و پێویسته زیاتر له‌یه‌کتر نزیك ببنه‌وه و خه‌لکی بۆ بێنیی ئه‌و شته‌ هاوبه‌شانه‌ هان بده‌ن نەک هانیان بده‌ن بۆ دووینی و دووبه‌ره‌کی.

عارفه‌کان، ئەوانه‌ی به‌ شوێن خۆداوه‌ن، جه‌وه‌ری شته‌کان و ئایینه‌کان و دیارده‌کان ده‌بینن، بۆیه‌ جیاوازی ناکه‌ن له‌ نێوان ئایینه‌کاندا، به‌لام زانایانی ئایینی که‌ زیاتر به‌و که‌سانه‌ ده‌لێن که‌ سه‌رقالی شه‌رعن، نەک خۆدا، ده‌یانه‌وێت دینێک له‌ دینه‌کان، ئایینی‌ک له‌ ئایینه‌کان، رێگه‌یه‌ک له‌ رێگه‌کان شی بکه‌نه‌وه، ئەمانه‌ زیاتر چا‌و بۆ جیاوازیه‌کان ده‌گێرن و هه‌ندێ جارێش سو‌دی تابه‌تی و ئابووری له‌ پشت دیارده‌ی دوو-بێنیه‌وه هه‌یه، که‌ به‌روونی له‌ خه‌لافه‌ته‌کان و شانیشنه‌ ئایینه‌کاندا ده‌بینن.

داراشکۆ یه‌که‌مین هه‌ولده‌ره‌ له‌م پێناوه‌دا و هه‌ولته‌که‌شی ئامانجی خۆی پێکاییت یان نا، هه‌ر شایسته‌ی رێز و به‌گه‌وره‌گرتنه‌، چونکه‌ نه‌گه‌ر میژووی هاتنی ئیسلام و بلا‌بوونه‌وه‌ی بخوێنینه‌وه‌ له‌ هیندستان، ئەوا بۆمان ده‌رده‌که‌وێت که‌ چه‌ند پێویست بووه‌ له‌سه‌رده‌می داراشکۆدا وه‌ها هه‌ولتێک بێته‌ بوون. له‌م باره‌یه‌وه "داریوشی شایگان" گه‌وره‌ نوسه‌رو فه‌یله‌سوفی ئێرانی ده‌لێت:

"کۆی دوو ده ریاکهی داراشکۆ، هه ولتیکێ راستگۆیانیه له سه ر بنچینه یه کبوونی مه فاهیمه کانی ته سه وفی ئیسلامی و ئایینی هیندۆسی، داراشکۆ له راستیدا خه ونی یه کخستنی ئایینه کانی له سه ردا بوو، به تایبەت له کۆمه لگهی فره ئایینی هیندستاندا ده یویست که هه ردوو ئایینی ئیسلام و هیندۆیزم پتکه وه گری بدات، که وه کو ده لئین ته گه ر له م رتگه یه دا سه رکه وتوو بوایه، نیمچه قاره ی هیند دابه ش نه ده ببوه سه ر هیندستان و پاکستان، به مه ش میژووی ئاسیا ده گۆرا".

داراشکۆ وه ک له چه ند شوینیک ئاماژه ی پتده دات که ئه م هه ولهی بۆ دانایانی هه ردوو ئایینه نه ک بۆ که سانی عه وام و کورت-بین، به لām به داخوه جیهان به کامی عارفان نیه و له سه ر پینچکمی نه زانان به رپۆه ده چیت و به ده گمه ن چه رخی گه ردوون پروو ده کاته دانایان و هه میشه ده یانکاته سووتووی کورت-بینی و جیهان-بینی دوالیزم و ته نگی نه زانان و شپۆه په رستانی کۆمه لگه . له سیداره دانی خودی نوسه ری ئه م کتیبه ش به لگهی ئه و راستیه یه . لیتره وه یه که ده لیم هه ولدان بۆ یه کخستنی جیهان، زیاتر له خه ونیکێ خۆش ده چیت، هه موانیش ده زانین خه ونی خۆش له خه ونی ناخۆش باشتره .

ئه و باسانه ی داراشکۆ لێیان دواوه، له گرنگترین باسه کانی هه ردوو ئایینن که به سه ر زاره کی و پروکار وا دینه به رچاو دژ به یه ک بن، به لām له ناوه رۆک و جه وه ردا هه ر یه کتکن، له و مه سه لانه ش نمونه ی

یه کتاپه‌رستی نایینی هیندۆس و دابه‌شی جیهانه‌کان و مه‌سه‌له‌ی سرووش و ئازادبوون و پیغه‌مبه‌رایه‌تی و کتیبه‌په‌رۆزه‌کان و رۆح و خوداو زه‌مه‌نه‌کان و چهند باسیکی تر.

هه‌رچهند له هه‌ندێ شویندا داراشکۆ ده‌یتوانی روونتر و باشترو قوولتر باسی نه‌و بابه‌تانه بکات، به‌لام به‌وپه‌ری سه‌رسورمانه‌وه ده‌لیم که له هه‌ندێ شویندا سازاده داراشکۆ زۆر به سانایی و به‌وپه‌ری ساده‌بیه‌وه زانیاریه‌کان پیشکەش ده‌کات، بۆ نمونه وه‌ک له مه‌سه‌له‌ی ئیش "کارما" و باکان "پراناکان" و چهند باسیکی تر. به‌لام له‌وانه‌یه‌ ویستبیتی خوینەر هان بدات بۆ گه‌ران به شوین نه‌و بابه‌تانه‌دا که پیم وابیت خۆی ده‌یتوانی زۆر جوانتر زیاتر روونیان بکاته‌وه.

لیزه‌دا پیتیسته‌نامه‌وه به‌وه بکه‌م که به‌نده‌ پاش گه‌رانیکی زۆر، تیکستی فارسی نه‌م کتیبه‌م له تاران ده‌ستکه‌وت له ژیر ناوی "ابین هند و عیرفان اسلامی" له نویینی "داریوش شایگان" و هه‌رگیترانی له فه‌ره‌نسیه‌وه "جمشید ارجمند" به‌چاپی سیه‌م که له لایه‌ن ده‌زگای بلاؤکردنه‌وه‌ی "فرزان روز" هه‌وه چاپ و بلاؤکراوه‌ته.

له راستیدا نه‌م کتیبه‌ (واته نایینی هیندۆس و عیرفانی ئیسلامی) نامه‌ی دکتۆرای دکتۆر داریوش شایگانه که به فه‌ره‌نسی نوییوه‌تی و شه‌رحیکی ته‌واوه له‌سه‌ر کتیبی ((جمع البحرین))ی داراشکۆ. واته نامه‌ی دکتۆراکه‌ی له‌سه‌ر کتیبه‌که‌ی داراشکۆیه‌وه له کۆتایی نامه‌که‌شدا

"مجمع البحرین" ی وه رگێراوه ته سه ر زمانى فارسى و زۆر جوان دایناوه ته وه و من ئەم وه رگێرانەم کردووه ته كوردى.

كەمى كات دەر فەتى نەدا هەموو نامەى دکتۆراکەش وه رگێر مە سه ر زمانى كوردى كە له راستیدا كاریكى زۆر نایابە، بەلام ئەگەر خودا یار بێت ئەو كارە بۆ دواڕۆژ.

وه رگێرانى ئەم كتیبەى داراشكۆ ئەگەر پێتەوه بۆ هەزى ناوه كى خۆم بۆ گەران بە شوێن وه لامى هەندى لەو پرسىارانەى كە داراشكۆ وه لامىان دەداتەوه، چونكە لێكچوونەكانى هەردوو ئاین وایان لى كردبووم بلىم زۆر كەمن ئەو شتانەى ناهاوبەشن و دەبێت لێكچوونەكە لەوه زیاتر بێت كە من دەیزانم. سه ره نجام هەرواش بوو، لێكچوونەكان زۆر زیاتر بوون لە شتە دژ بەیه كەكان، ئەو شتانەشى دژ بە یەكن لەم دوو ئاینەدا زیاتر ئەو شتانەن كە كلتور و عادات سەپاندوویانە بە سه ر ئاینەكەدا و لە ناوه رۆكى ئاینەكە بەدوورن. بۆ نمونە وه كو زالبوونى هەندى كەلتورى بوومی یان كەلتورى ئاریای كۆن بە سه ر ئاینى هیندۆسدا، وه لە ئیسلامیشدا زالبوونى كەلتورى عەره بى و هەندى جار بە ره بى و جولانەوه سیاسیه كان.

وه نەبێت تەنها ئەم كەلتورانەش بەلكو تەنانەت پێشكەوتنى جیهانى تەكنەلۆژى و نامێر، كاریگەرى زۆرى هەبووه لە سه ر پۆشتنى ئاینەكان بە پێره و پێكى وادا كە ئاینزاکان خۆیان ئاگادارى نەبن و نەزانن بەره و

کۆی دەیانبات. مەبەستم لەم دێرەى دوایى ئەوێهە بۆئێم ئەگەر ئێمە خەيالى زانيمان لەسەر شەپۆلەکانى ئۆقیانوسى شەرى ئایینەکان کۆ بکەینەو ئەوا وردە وردە ئەم شەپۆلانە بەرەو پێش دەچن و شێوێکەشیان دەگۆرێت هەر بۆیە وتراوە مەژۆ دووجار لە ئاویکدا مەلە ناکات و لە نمونەى ئەو شەپۆلانەش دەرکەوتنى خەوارىچ و موعتەزىلە و شىعە و سوننى و وهابى و سەلەفى و برايانى سەفا و ئەحمەدیه کانى هیندستان و تەرىقەتەکانى تەسەوف و مەزەهەبە جیاوازه کانى نىو سوننە و شىعە و دەیان مەزەهەبى تریشە لەناو ئىسلام. لە هیندۆیزمیشدا دەرکەوتنى هەر دە بەشەکەى ساناسا و بە دەیان و سەدان رینگەى جیاوازی بودایى و نانکى و ماهاڤیرایى. هەر بۆیە باشترە بۆ گەرانهو بۆ پەرسەنايهتى هەر تەرىقەت یان ئایینێک بگەرێنەو بۆ قولایى ئۆقیانوسى مەعریفەى سەرەتایى ئەو ئایینەى کە بە نەگۆرێى دەمێنێتەو.

هەر بۆیە بە پێویستى دەزانم بە روناک-ئەندیشانى کورد بۆئێم لە نىوان هەموو بیروپراو فەلسەفە بەتایبەت رۆژناواییهکاندا پۆحیكى هاوبەش هەیه کە بە دۆزینەوێ گەلێ گری کویژە دەکرێتەو. هەر وهەها بەو خۆینەرانهش کە کەمتر لەسەر بیروپرای هیندى شت دەزانن، بزائن ئەگەر لە هیندستان کەسانێک هەبن مشک، مار، مەیمون یان گا بپەدرستن مانای نیه ئەوانە هیندۆسى بن و هیندۆسى لەو پیکهاتیبێت. ئەوێ لەم

کتیبەدا دەیبینی ھیندۆسیەتی راستەقینە یە بۆ گروپ و گروپگەرایى و مەزاهیبى جیاواز.

بەو ھیوايەم ئەم کتیبە چاوی ئەو کەسانە بکاتەوہ کە حساسیەتیان بە ئایینی ھیندۆیزم ھەییەو تیبگەن لەوہی خودا پەيامی خۆی بە سەدان و ھەزاران زمان گەیاندووہ بە مەردمی پەیتا پەیتا لەناوچووی سەر ئەم زەویە، بەلام ھەمووی لە ناوہرۆک و جەوہەردا یەک ماناو مەبەستیان ھەییە، ئەگەرچی نەزانانی ھەردوولا لەو راستیە بۆ ئاگا بن و یەکتر بە کافر ناوژدە بکەن و خۆینی یەکتر بکەنە کاسەى زەویەوہ، خۆینێک کە لە ھەموواندا سورە.

(ھاویر کامهران)

سلیمانی ۲۰۱۰/۳/۷

شازاده محمد داراشکو

ژيانی شازاده داراشکۆ

به هاتنی نایینی ئیسلام بۆ هیندستان، له سه ره تاکانی سه ده ی شازده دا سیلسیله ی گورکانیانی هیند دروست بوون که "شاجیهان" یه کیک له پادشایانی ئەم سیلسیله یه یه. شاجیهان به ده پشت ده گاتهوه به "ته یوری گورکانی"^۲.

عمد دارا شکۆ^۳ کوره گه وری ((شاجیهان)) ی سولتانی موسلمانه مه غۆله کانی هیندستان بووه. دایکی داراشکۆ ناوی ((مومتاز مه حل)) ی کچی ((ناصف خان)) بووه که ((تاج مه حل)) ی ((پۆچی ئیران له جه سته ی هیند)) ی بۆ دروست کراوه به ناویه وه ناو نراوه. دارا شکۆ له ۲۰ ی مارس ۱۶۱۵ که به رابه ره به ۲۹ ی سه فه ری سالی ۱۰۲۴ هه جری، له دایک بووه وه ک خۆی له کتیبی ((سفینه الاولیاء)) دا باسی ده کات.

2- پروانه ئەم سه رچاویه: اوپانیشاد. ترجمه: عمده داراشکۆ.

با مقدمه و تعلیقات و لغتنامه و اعلام بسی و اهتمام: دکتر تارا چند، دکتر جلالی نایینی. ص ۱۱۸

3- عمده داراشکۆ کوری شا جیهای کوری جه هانگیر کوری نه کبه ری کوری هومایینی کوری ظهر الدین محمد بابری کوری عمر شیخ ی کوری نه بو سه عیدی کوری محمدی کوری میرانشای کوری ته یوری گورکانیه.

شازاده‌ی هونرمهندو دانا، تنه‌ها ۴۴ و ههندیک ده‌لین ۴۵ سال ژیاوه تا له کۆتاییداو له به‌رواری ۱۶۵۹/۸/۳۰ به‌دهستی (ناوهرنگ زب) برای به تۆمه‌تی مورته‌دی و زه‌ندیقی، به‌شپوهیه‌کی زۆر وه‌حشیانه کوزراو تهنانه‌ت تهرمه‌که‌شیان نه‌شت، له‌به‌ر نه‌وه‌ی پینان وا بووه که موسلمان نیه‌و ناییت بشۆریت. ناوهرنگ زب به بوونی باوکی (به‌لام باوکیکی نه‌خۆش) هممو براکانی تری خۆی کوشت و خۆی له‌سه‌ر ته‌ختی سه‌لته‌نت دانیشت.

عمد صالح لاهوری، نوسه‌ری ((شا جیهان نامه)) نازناوی ((گۆلی یه‌که‌مین گۆلستانی شاهی)) ده‌دات به داراشکۆ که به پینی حروفی نه‌بجهدی کۆی ژماره‌کانی ده‌کاته سالی له‌دایک بوونی داراشکۆ.^۴

داراشکۆ که سایه‌تیه‌کی دیاری نه‌و سه‌رده‌مه‌ی هیندستان بووه و نزیکیه‌کی زۆری له‌گه‌ل دانا‌یانی نه‌و کاته‌ی هیند هه‌بووه به تاییه‌ت بابالال داس و گوروی حه‌وته‌می سیخه‌کان (هار پای)، که زۆر هاو‌پینی دارا بووه و جاریکیش به‌هۆی دهرمانی سروشتی و زانستی ئایورفیداوه که "هار پای" زۆر لیزان بووه تیایدا، دارای له مردن رزگار کردووه.

4- پروانه نه‌م سه‌رچاوه‌یه که نامه‌ی دکتۆراکه‌ی داریوشی شایگانه به فهره‌نسی له‌سه‌ر کتیبی کۆی دوو دهریاکه: این هندو عیرفانی اسلامی. نگارنده: داریوش شایگان. ترجمه: جمشید ارجمند. چاپ سوم، ۱۳۸۷ تهران، نشر فرزانه روز. لاپه‌ره (۱۰).

دەوتىرى داراشكۆ بە ھۆى تووكى شىرەوھە كە بۆى دەكرىتتە خواردنه كەيەوھە دەچىتتە لىئوارى مردنو كاتىك "ھار راي" چارەسەرى دەكات، دارا ھەندى ديارى دەداتى كە يە كيان پەشمىنىكى سوورى سەرشان دەبىت كە داراشكۆ زۆرى خۆش ويستوھ.

داراشكۆ بە ئاين موسلمان بووھ بە مەزھەب ھەنەفى و بە تەرىقەت سۆفى سەر بە تەرىقەتى قادرى و مورىدى سۆفى بەناويانگ "مىان مىر"ى مورشىدى سىلسىلەى قادرى بووھ لە ھىند و تەرىقەتى لاي ((مەلا شاي بەدەخشانى)) وەرگرتوھ و ھەرىۆيە زۆر كاريگەر بووھ بە تەسەوف و سۆفى گەورەكانى پىش خۆى و ئەو سەردەمە، دەبىنن خاوەنى نوسىنگەلى گرىنگە لە بارەى سۆفىەكانوھە كە تيايدا ژياننامەى گەلى لە سۆفىەكان بە مامۆستاكانى خۆشيوھ دەخات پوو.

دەوتىرى كاريگەرى گەورەى "مىان مىر" دەگەرپتتەوھ بۆيە كىك لە چاپىنكەوتنەكانى داراشكۆ لەگەلىدا لە ((لاھور)) لە سالى ۱۰۴۳ ى ھىجرى و ھەرەھە داستانى نەخۆشيوھەى دارا كە بۆ ماوھى چوار مانگ نەخۆش دەبىت و بە پەرداخىك ئاو چاك دەبىتتەوھ كە "مىان مىر"ى شىخى بەناويانگى تەسەوف نزاى بەسەردا خويندوھ.

داراشكۆ لاي زۆر كەس زانستى وەرگرتوھ. سەرەتا لاي ((مەلا عبداللطيف سلطان پور)) زانستە شەرع و باوھەكانى ئەو پوژانەى وەرگرتوھ. پاشان لاي ((مىرەك شىخ)) وانەى خويندوھ. دواتر لاي ((شىخ نەجمەد

دههلهوی)) زانستی تیکستهکانی خوتندوووه بۆ ماوهیه‌کیش له‌بهر دهستی ((مه‌لا عبدالرشید عماد))ی خۆشنووسدا بووه.

دارا بۆ به‌هێزکردنی زمانه‌ سانسکریتیه‌که‌ی، سودی له‌ زۆر که‌س بینیه‌وه به‌ تاییه‌ت ((بابا لعل داس)) که‌ یه‌کیک له‌ دانایانی هیندۆس بووه‌و داراشکۆ کتیبیکیشی له‌ باره‌یه‌وه به‌ناوی ((پرسیار و وه‌لام)) نویسه‌وه. بێجگه‌ له‌وه له‌گه‌ڵ دانایانی شه‌و سه‌رده‌مه‌ی هیند وه‌کو ((هار رای)) و ((سه‌رمه‌د کاشانی)) و ((شیخ ناسر محمد)) مه‌لاشاه‌ په‌یوه‌ندی زۆری هه‌بووه‌.

زۆرن شه‌و کاره‌ گه‌ورانه‌ی داراشکۆ کردوونی، بێجگه‌ له‌وه‌ی که‌ ئالبومیکی گرنگی له‌ وینه‌و ده‌ستخه‌ت و زۆر شتی تر دروست کردوووه‌و پێشکه‌شی هاوسه‌ری خۆشه‌ویستی خۆی (واته‌ ناده‌ر بیه‌گه‌م) کردوووه‌، که‌ دوای خۆی هه‌ندیکی فه‌وتاو هه‌ندیکیشی به‌ شارده‌راوه‌یی ماوه‌ته‌وه‌ تا له‌م دواییانه‌دا له‌ مۆزه‌خانه‌ی نیشتمانی نمایش کرا. داراشکۆ خاوه‌نی یه‌که‌مین وه‌رگێزانی ئوپانیشاده‌کانه‌ له‌ سانسکریتیه‌وه‌ بۆ سه‌ر زمانه‌ی فارسی. وه‌کو به‌ باسکردنی خۆیدا ده‌رده‌که‌وێت، شازاده‌ داراشکۆ ویستویه‌تی ئوپانیشاده‌کان که‌ تیکسته‌گه‌لی مه‌عنه‌وی و پیرۆزی هیندۆسه‌کان بوون به‌ شیوه‌یه‌کی زۆر جوان و ورد وه‌رگێزیه‌ت سه‌ر زمانه‌ی فارسی تا فارسی زوبانان و موسلمانان لێی به‌ناگا بن و شه‌و کاره‌شی به‌ هاوکاری گه‌لی له‌ مامۆستایانی گه‌وره‌ی هیندۆسی شه‌و سه‌رده‌مه‌ کردوووه‌و په‌نج ئوپانیشادی زۆر جوان وه‌رگێزراوه‌ که‌ یه‌که‌م وه‌رگێزانی ئوپانیشاده‌کانه‌ بۆ سه‌ر زمانه‌ی فارسی تر. شایه‌نی ئاماژه‌یه‌ که‌

ئوپانیشاده کانی ناوانوه ((سر اکبر)) واته ئهو نهینیهی ناو قورشان که له قورناندا به ((سر اکبر)) هاتوو و ئه مه هۆکاری زیاتر توره بوونی موسلمانان کان بو له ده روبروی دارا.

هه رچهند داراشکۆ له ده وڵه ته که ی باوکیدا پایه ی له هه موو براکانی تری به رزتر بووه پاش چهند جار به رزکردنه وه ی پله که ی، دوا جار خاوه نی لیپرسراویتی نزیکه ی شه ست هه زار سوپای پیاده و چل هه زار سواری گالیسکه دار بووه، به لām به هۆی ئه شقی بۆ زانین و خۆشویستنی باوکیه وه که پیاویکی زانست-دۆست بووه که متر ئالۆده ی حوکمرانی بووه. له گه ل ئه وه دا که داراشکۆ ماوه یه ک فهرمانپه و او گه وره ی خاندیس، الله ئاباد، بنارس، په نجاب، گوجرات، مولتان و کابول بووه، به لām زیاتر به رتیه بردنی ئیداری به جێنشینه کانی خۆی سپاردوه.

یه کێک له بیروراکانی دارا ئه وه بووه که هه میشه ووتیه تی ((الله بس و ما سوی الله هوس)) واته خوا به سه و بیجگه له خوا هه مووی هه وه سو و هه زه. ئه مه خۆی له خۆیدا مه به ستی قوولتی عیرفانی ئیسلامی و سانیا سایی هیندۆسه که له داراشکۆدا یه کیان گرتوووه و داراشکۆ وه ک شیعیاری خۆی به کاری هیناوه. ژیا نامه نووسی ((ئاورینگ زیب)) ی برای داراشکۆ له ((عاله مگیر نامه)) دا به و شیوه یه باسی داراشکۆ ده کات:

"له دین لای داوه و ته نانه ت ئه وه ی له لای سانیا ساو یۆگیه کان پی دوه تریت ناوه کانی خوا، داراشکۆ له سه ر ئالتون و ئه لماس و زمپرد

ئەینوسیت و دەیکات بە خۆیەو و برۆی پێیان هەیهو جیاوازی ناکات لە نیتوان ئیسلام و هیندۆیزمدا."

بەهەر حال، ئەگەر نوسینی تیکستی ((کۆی دوو دهریاکه)) و وەرگیرانی ئوبانی شادەکان لە لایەن داراشکۆو چاوچنۆکی و شەرع-پەرستی و تێنەگەشیستی ئاورنگ زبب، هەرەها خیانهتی ((مەلەك جهوانی)) شەفغانی نەبووایە، که لە پاش شکانی داراشکۆ لە شەری ((دیرپۆرا)) لە نزیک ((ئەجمەر)) ئەوی پادەستی ئاورنگ زبب کرد، پاش ئەوی دارا پەنای بوو بردبوو، ئەوا دارا شەهید نەدەکرۆ لەوانە بوو گەلی تیکستی دیکەیی هاوشتیوی کۆی دوو دهریاکهی بەیتنایهتە بوون که هەولتیکێ زۆر پیرۆزه بوو لەناو بردنی دووبەرەکی و شەری نیتوان تاینزاکانی هیندستان.

مردنی داراشکۆ زیانیکی گەورەیی بە هونەر و ئەدەب و فەلسەفە گەیانە لە هیندستان و باوکی و بەتایبەتیش خوشکەکی که لە گەل دارادا سۆفی قادری بوون، زۆر دلگران بوون و یەکیک لەو خەفەتە زۆر گەورانەیی که بە هۆیەو شاجیهانی گورکانی گیانی لە دەست دا، مردنی داراشکۆی کۆری بوو که دوا جار لە پال باپیرهیدا خرایە چالەو.

به ره هه مه کانی دارا شکو

له گهلّ نه وه دا که دراشکو سهرقالتی ئیداره کردنی ولات و گهلّی کاری سیاسی بووه، به لّام گهلّی کتیب و نویسنی به پیتر و گرنگی له دوای خۆی به جیّ هیشتووه. نه و کتیبانهی که په یوهستن به ئایینی ئیسلام و عیرفانی ئیسلامیه وه و دارا پیش وهرگیرانی ئوپانیشاده کان نویسنی نه وانهن:

۱. **سفینه الاولیاء**. یه که مین کتیبی دراشکو به و له ته مه نی ۲۵ سالی دا نویسنیه تی و باس له ژبانی پنیغه مبه ری ئیسلام و خه لیفه کانی راشدین و دوانزه ئیمامه که ی ئیشعه و حال و نه حوالی شیخه کانی ته ریه تی قادری و جونهیدی و نه قشبه ندی و چه شتی و وهره وه ردی و کو برهویه و هه ندی له عارفان و سو فیه به ناوبانگه کانی تری جیهانی ته سه وف ده کات به ژن و پیاه وه. به گشتی له م کتیبیدا که قه باره یه کی گوره ی هیه، باسی ژبان و باری پو جی زیاتر له ۴۱۱ که سایه تی ئیسلامی ده کات.^۵

۲. **سکینه الاولیاء**. دووه مین کتیبی دراشکو به و له ته مه نی بیست و هه شته مین سالی خۆیدا نویسنیه تی. له م کتیبه دا ژبانی

5- بروانه هه مان سه رچاوه ی په راویزی به ک، لاپه ره ۱۹۸ بۆ ۲۰۵

شیخ عبدالقادر گهیلانی و حهزه رتی میان میر و مهلا شای مورشیدی داراشکۆ و ههندی له مورید و یارانێ میان میر باسکراوه.

۳. **رساله حق نما**. سینه مین نویسی دراشکۆیه و باس له جیهانی ناسوت و مهله کوت و جه بهرووت و لاهوت دهکات و یه کیتی بوون (وحده الوجود) شی دهکاتهوه.

۴. **حسنات العرفین**. ئەم کتیبهی له سال ۱۰۶۲ ی هیجری نویسه و زیاتر باس له شه ته حیات و قسه ی عارفانی ئیسلامی دهکات که کاتی مهستی کردوو یانه و داراشکۆ نه و قسانه نمایش و روون دهکاتهوه.

۵. **مجمع البحرين**. کۆی دوو دهریاکه که ئەم کتیبهی بهردهستی بهریزت له سالی ۱۰۶۵ ی هیجریدا نوسراوه که داراشکۆ له ته مهنی ۴۲ سالیدا بووه و دوو یان سی سال پاش ئەم نویسنه کوژراوه و ئەم کتیبهش یه کیک له هۆکاره کانی کوشتنی داراشکۆ بووه. داریوشی شایگان له و پروایه دایه که بوونی شاعیری گهوره ی هیندۆس ((جاگانات میسرا)) هۆکارێکی سه ره کی بووه بۆ نویسنی ئەم کتیبه^۱. کۆی دوو دهریاکه له سالی ۱۱۸۵ ی هیجری له لایه ن

۶- پروانه ئەم سه رچاوه یه: ایبن هندو عرفانی اسلامی. نگارنده: داریوش شایگان. ترجمه: جمشید ارجمند. چاپ سوم، ۱۳۸۷ تهران، نشر فرزانه روز. لاپه ره (۱۲).

شیخ‌نه‌جمه‌دی میسریمه‌وه‌ کراوه‌ به‌ عه‌ره‌بی (مولوی محفوظ‌الحق) کردویه‌تی به‌ ئینگلیزی و سالی ۱۹۲۹ له‌ ((که‌لکه‌ته‌)) بلاوی کردۆته‌وه‌ و نه‌مسالیس که‌ سالی ۲۰۱۰ به‌، واته‌ نزیکه‌ی ۳۵۴ سال‌ پاش نویسنی نه‌م کتیبه‌ وه‌رگیتردرايه‌ سه‌ر زمانی کوردی.

۶. **سه‌ر اکبر (نوپانیسه‌ده‌کان).** وه‌رگیترانی په‌نجا نوپانیسه‌ده‌ که‌ به‌ نوپانیسه‌ده‌ به‌ناوبانگه‌کانی هیند ده‌ژمیتررین. له‌ سالی ۱۶۵۷ داراشکۆ نه‌م نوپانیسه‌دانه‌ی له‌ سانسکریتیوه‌ وه‌رگیتره‌ته‌ سه‌ر زمانی فارسی. دارا شکۆ به‌کینک له‌ باشترین سانسکریت-زانه‌کانی سه‌رده‌می خۆی بۆوه‌ که‌ وه‌کو زمانی دایک که‌ فارسی بووه‌ سانسکریتی زانیوه‌.

۷. **دیوانی دارا شکۆ.** نه‌م دیوانه‌ چاپ نه‌کراوه‌ ته‌نها له‌ مۆزه‌خانه‌ ماوه‌ته‌وه‌ دوو نوسخه‌ی هه‌یه‌، به‌کیان له‌ ئیتران و به‌کیان له‌ که‌لکه‌ته‌ له‌ هیندستان. نه‌م دیوانه‌ پینک دیت له‌ چه‌ند غه‌زه‌لیک و چه‌ند چوارینه‌یه‌کی داراشکۆ.

به‌کینک له‌ هۆنراوه‌کانی نه‌وه‌یه‌ که‌ ده‌لیت:

به‌هه‌شت نه‌وه‌یه‌ لیتی نه‌بی مه‌لا - دووربی له‌ده‌نگی مه‌لاوو غه‌وغا
خالی بی جیهان له‌ هاواری نه‌و - له‌فه‌توای بی جی، بی په‌روایی نه‌و

له‌و شاره‌ی مه‌لا مائی لی ده‌کا - دانایی ده‌روا و له‌وی بار ده‌کا

له دونیا تا ههیت گهلی نازاد به - له بانگی قادری تو خهبردار به. ۷

۸. **نامه عیرفانیه کان.** ئەم کتیبه ئەو نامانەن کە داراشکۆ گۆرپونیه تهوه له گهڵ مامۆستاو دۆسته کانی و هه موو پێک دین له باس و خواسی فهلسهفی و عیرفانی.

۹. **تهریقهی حهقیقهت.** ئەم کتیبه له باره ی گهروه یی خوداو بیهیزی و بی- توانایی مرۆڤه وه دهوێت کە ناتوانیت خۆی بدزێته وه و گیرۆده ی جیهانی ماده بووه. ههروه ها باسی سهراب- بوونی جیهانی ماده دهکات و پێی وایه ئەم جیهانه بوونی نیه و بوونه کە ی وه کو سهرابێکی هه لئه له تینه ره.

۱۰. **ریسه له ی پرسیار و وه لام.** ئەم کتیبه گفتوگۆیه کی نیتوان داراشکۆو بابالعل داسه له سالی ۱۰۶۲ ی هیجری نه بجام دراوه، واته ههوت سال پێش شه هید بوونی داراشکۆ. ئەم تیکسته که وه رگێپراوه ته سه ر زمانی ئینگلیزی و فارسی و فه ره نسی. له م کتیبه دا داراشکۆ ده پرسیت: "چ جیاوازیه ک هه یه له نیتوان خالق و مه خلوق! واته دروستکهر و دروستکراودا! هه ندی ده لێن وه کو درهخت و تو و وایه؟"

7- به باشم زانی له بری دهقی نه سلی ئەم هۆنراوه یه به کسه ر وه رگێزانه کە ی دا بنی م و وه رگێزانه که شم به م شیوه یه کرده هۆنراوه.

بابا وه لآم ده داته وه که: "جیاوازی له نیتوان تۆ و دره ختدا نیه، ته وان لازم و مه لزومی یه کترن. به دیه پنه ر وه کو ده ریایه و به دیه پنه را و وه کو شه پۆله کانی ده ریایه. هه رچه ند له زاتدا یه کن، به لآم له هیتزدا جیاوازن و له هیتزدا به دیه پنه ر به دیه پنه ره و به دیه پنه را و به دیه پنه را و، واته خودا خودایه و به نده ش به نده".

۱۱. **بهاگفادگیتا**. داراشکۆ نهم کتیبه پیروژه ی هیندی له سالی ۱۶۵۶ وه رگیتر اوه ته سه ر زمانی فارسی، که یه کینک له نیشه زۆر جوانه کانی داراشکۆیه. هه رچه ند نهم وه رگیترانه هه ندی جار دراوه ته پال (ته بولفه زل) به لآم راستره که وه رگیترانه که هی داراشکۆیه. بیجگه له م کتیبانه هه ندی کتیبی دیکه ده دریتته پال داراشکۆ، که نازانریت تا چند وایه! به لآم گومان هه یه له سه ر نه وه ی که نه و کتیبانه له نویسی داراشکۆ بن و له هه ندی سه رچاوه ی کۆنیشدا به ناوی نه وه باسیان کراوه، یه کینک له و کتیبانه ش ((نادر النکات)) ه.

دهقى كتيبي كۆي دوو دهرياكه

پیشه کیی داراشکۆ

بسم الله الرحمن الرحيم

به نام انکه او نامی ندارد به هر نامی که خوانی سر بر ارد[^]

سویاسی زۆر بۆ ئەو تاقانەیهی که دوو زلفی کوفرو ئیسلامی که خالی به رابه ری یه کن، به سه ر پوخساری جوان و پازاوه ی خۆی ده ر خسته وه وه هیچ کامیشیانی نه کرده به روپۆشی روخساری نازه نینی خۆی.

کفر اسلام در رهش پویان وحده لاشریک له گویان

ئەو له هه موو شتێکدا ده رده که ویت، وه هه موو شتێک له وه وه ده رده که ویت. یه کهم ئەوه و کۆتایی ئەوه.

همسایه و همنشین و همره همه اوست در دلق گدا و اطلس شه همه اوست
در المچن لرق و نهان خانه جمع بالله همه اوست ثم بالله همه اوست^۹

وه درودی بئی سنور له سهر دهر که وتهی کوتایی و هوکاری دروستبونی
جیهان موحه مودی موسته فا (ص) وه له سهر یار و کهسانی بیت.
له پاشاندا...

بهندهی هه ژار محمه د داراشکو که پاش دوزینه وهی هه قیقه تی
هه قیقه ته کان و لیکوژینه وه له سهر نهینه ورده کانی مهزه بی هه قی
سو فیوه به دهسته ینانی ثم به خشیه گوره یه، له هه ولئی نه وه دا بوو که
تیبگات له کونهی بپرو یه که تاپه رستانی هیندو لیکوژله رانی ثم نه ته وه
کۆنه. له گه ل هه ندی له کاملانی نه وان که گه شتوبون به کوتایی پریازه ت
و تیگه یشتن و دهرک و مه به سستی ته سه و فو دوزینه وهی خوداو
هه لسه نگانندی ته و او، به رده و ام گفتوگۆی هه بوو قسه ی ده کرد، بیجگه
له جیاوازی وشه یی هیج، بۆی دهر که وت و زانی و هیج جیاوازیه کی تری
نه بیینی. له م رووه وه قسه کانی هه ردوو لای به راورد کردو هه ندی له

9- دراوسی و هاوما ل و هار پتگه هه موو نه وه، نه وهی له به رگی گه داو پاشادایه
هه موو نه وه، له کوژی جیا بونه وه و په نهان نامیزی کۆدا، سویتند به خوا هه موو نه وه،
دیسان سویتند به خوا هه مووی نه وه.

قسه کان که بۆ گهرۆکه کان به شوین راستیدا پیویست و سودمه‌نده، ناماده کردوو و کتیپکی ناماده کردوو، چونکه کۆی راسته‌قینه و زانینی دوو هۆزی خوداناس بوو ناونرا ((کۆی دوو دهریاکه)) به پیی و تهی گهره کان که ده‌لین: "تسهوف: ئینساف و وازهینانه له داوا" کهواته ههر که سیک ئینسافی ههیه و له ئەهلی تیگه‌یشتنه، تیده‌گات که له لیکنۆلینه‌وهی ئەم قۆناغانه‌دا چهند قول بۆته‌وه، به‌دلنیا‌یه‌وه که تیگه‌یشتوان شانسکی فراوانیان لهم کتیبه‌دا ههیه، وه کهم-بیرانی ههردوو لا ههچیان له سوده‌کانی ده‌ست ناکه‌وێت. وه ئەم لیکنۆلینه‌وه‌یهم به پیی هه‌له‌ینجان و زه‌وقی خۆم و بۆ که‌سانی نزیکي خۆم نویسه‌وه کارم به نه‌زانه‌کانی ههردوو لا نیه.

خواجهدی نه‌حرار ((نه‌ینیه‌که‌ی پیروژ بیت)) فه‌رموویه‌تی:
 "نه‌گهر بزائم کافرێک بێ ناگا زه‌مزه‌مه‌ی یه‌کتا‌په‌رستی ده‌کات، ده‌چم و گوێی لی ده‌گرم و لیتی فی‌رده‌بم و منه‌تباری ده‌بم"
 داوای سه‌رکه‌وتن و پشتیوانی له‌ خودا ده‌که‌م.

باسکردنی ره‌گه‌زہ‌کان

بزانه که ره‌گه‌زہ‌کان پینجن و ماددهی هموو دروستکراوه ناسوتیه‌کان
نہم پینجنہن.

یہ‌کہم: ره‌گه‌زی گہورہ، کہ نہ‌ہلی شہ‌رع پیتی دہ‌لین: عہ‌رشی گہورہ
"عرش اکبر".

دووہم: با.

سیٔہم: ناگر.

چوارہم: ناو.

پینجنہم: خاک.

به زمانی خہ‌لکی ہیندستان نہم ره‌گه‌زانه بہ پانجہ بہوتہ "Panja

Bhuta" ناوزہد دہ‌کہن.

۱. ناکاشا (Akasha).

۲. ثایو (Vayu).

۳. تیجہس (Tijas).^{۱۰}

10- تیجاس بہ‌رابرہ بہ گہرمی کہ ہمان ناگنیہ واتہ ناگرہ.

۴. جهله (Jala).^{۱۱}

۵. پریتیڤی (Prithivi).

ناکاشاش سی جزره:

۱. بهوت ناکاشا (Bhutakasha).^{۱۲}

۲. مهنس ناکاشا (Manasakasha).^{۱۳}

۳. چید ناکاشا (Chitakasha).^{۱۴}

بهوهی که دهوری په گهزه کانی داوه ده لئین بهوت ناکاشا.

بهوهی که دهوری دروستکراوه کانی داوه ده لئین مهنس ناکاشا.

بهوهی که دهوری هموو شتیکی داوه له هموو شویتیک ههیه،

ده لئین چید ناکاشا.

11- جهله به مانای "ناو" دیت و مهبست له "ناپاسه" که به زمانیکی

فلسه فیانه تر درده بری.

12- بهوت واته په گهزو ناکاشا واته فززا، فزایه که دهوری په گهزه کانی داوه.

13- مهنس واته ذهن و هوکاری ده رکه وتنی دروستکراوه کانه.

14- چید یان چیت واته هوش.

وه چید ناکاشا (ناجانونی) له دایک نه بووه، واته تازه نیه و هیچ نایه تیکی قورشان و ژیندا که کتیبی ناسمین ناماژه ناکه ن به دروستبون و له ناوچوونی.

له چید ناکاشا یه کهم شتیک که پیکهات نه شق بوو که به زمانی یه کتاپه رستانی هیند ده لئین (مایا) ^{۱۵} و نه هلی نیسلام ده لئین (کنت کنزا محفیا، فاحببت ان اعرف، فخلقت الخلق)، له سهر نهویه، واته: من وه که نزیکی په نهان بوم، هزم کرد بناسریم، ههر بویه دروستکراوه کانم دروستکرد.

وه له نه شق رۆحی گه وره که "جیقاتمانه" ^{۱۶} پهیدا بوو که پیی ده لئین هه قیقه تی محمدی که ناماژه به رۆحی گشتگیری بالایه (د.خ) و یه کتاپه رستانی هیند به "هیره نیا گار بها" ^{۱۷} و "نافاستاتما" ^{۱۸} ناری ده بن و ناماژه یه به قوئاعی هه ره جوان "جمال".

پاش نهو ره گهزی بایه که پیی ده لئین هه ناسه ی ره همان. وه لهو هه ناسه یه با پهیدا بوو، چونکه هه ناسه به هۆی پاگرتنه وه له لایه ن هه زه ته ی وجوده وه له شاردنه وه پیدا گه رمی دروستکرد. له "با" ناگر پهیدا بوو، چونکه لهو هه ناسه دا سیفه تی ره همانیه ت هه بوو سارد بوویه وه له ناگر ناو پهیدا بوو. به لآم چونکه ره گهزی با و ناگر

15- Maya

16- Jivatman

17- Hiranyagarbha

18- Avasthatma

بههۆی ناسکیانهوه ههستپیکراو نینو ئاو به چاو ئهوانهوه ههست
پیکراوه. بههی ههستپیکرانیهوه ههندیک دهئین سهههتا ئاو دههکهوت
پاش نهو خاک و نهو خاکه وهکو کهفی ئاو وایه. وهکو شیریک که له
ژیریدا ناگر ههبیته و بکولیت و کهف بکات.

چه دانستم که این دریایی بی پایان چنین باشد
بخارش آسمان گردد کف دریا زمین باشد^{۱۹}

وه بهپیتچهوانهیی نهههوه له "قیامهتی گهوره" دا که پیتی دهوتریت
(ماها پرالایا)^{۲۰} یهکهم خاک لهناودهچیت و ئاو ههئیدهلوشیت و ئاگر
ئاو وشک دهکاتهوه و با ئاگر دادهمرکینیتتهوه و با لهگهه پۆچی گهوره
دهچیتته نیو ماها کاشاوه.

(کل شی هالك الا وجه)

واته: "ههموو شتیک لهناودهچیت تهنها روی الله ی گهوره نهبیته که
ماها کاشایه".

(کل من علیها فان وبقی وجه ربك ذا الجلال والاکرام)

19- چۆن بزائم نهو دهریا فراوانه وههایه که ههئمهکهی دهبیته ناسمان و لهپی دهستی

دهریاش دهبیته زهوی.

واته: "هممو نهوهی لهسه زهویه لهناو دهچیت و پرووی پهروهردگاری
تۆ ده مینیتتهوه که خاوهنی گهورهیی و پیروزیه".

لهم نایهتهدا که تایبته به فهنای هممو شتهکان، وشهی "وجه" که
به کارهاتوه مهبهست لینی ((ماها کاشا)) یه که لهناوچوونی نیسه، گهر
نا دهیفهرموو ((کل شی هالک الا هو)). واته: "هممو شتیک لهناو
دهچیت تهنها زاتی نهو نهبی". بهندی ((روو)) بۆ ماها کاشایه، که
وهکو لهشی تیواری نهو زاته پیروزیه.

ههروهها خاک به زمانی هیندی ((پریتیف)) ی پیدهلین که هممو
شتیک لهو بووهو لهویشدا لهناو دهچیت، به بهلگهی نایهتی پیروزی:

(منها خلقناکم و فیها نعیدکم و منها نخرجکم تارة اخرى)

واته: "لهو خاکه ئیوهمان دروست کردوووه دهتان گیتپینهوه نهو خاکه و
لهو خاکهش جارتیکی تر دهرتان دینینهوه".

باسی ههستهکان

هاوشانی ئەم پینج رەگەزە پینج ههسته ههیه که به زمانی خه‌لکی هیند پێی ده‌لین "پانجا جاناندری" ²¹ و پیک دین له :
لوت، زمان، چاو، گوی، ده‌ست، که به‌زمانی هیند پینان ده‌لین گرانا (Grana)، راسانا (Rasana)، چاکشو (Chakshu)، شروتره (Shrutra)، تڤهک (Tvac).

وه به مه‌حسوساته‌کانیش ده‌لین گاندها (gandha) و راسا (Rasa) و روپا (Rupa) و شابدا (Shabda) و سپارشه (Sparsha).
وه هه‌ریه‌کیک له‌م پینج ههسته له‌ رەگەزی یه‌کیک له‌ رەگەزه‌کانه‌و ده‌گه‌رتنه‌وه بۆ یه‌کیکیان.

لوت ده‌گه‌رتنه‌وه بۆ خاک و له‌کاتی‌کدا هه‌یج کام له‌ رەگەزه‌کانی تر بوونیان نیه‌ ته‌نها خاک نه‌بیت که لوت بۆنی ده‌کات.
زمان په‌یوه‌سته به‌ ئاوه‌وه چونکه‌ ئاو له‌ زماندا ده‌رده‌که‌وێت.
چاو په‌یوه‌ندی به‌ ئاگره‌وه هه‌یه چونکه‌ ده‌رکی رهنه‌گه‌کان و نوره‌که‌شی هه‌ردوو به‌ چاو ده‌رده‌که‌ون.

وه بهرکه‌وتن په‌یوه‌ندی به باوه هه‌یه چونکه هۆکاری هه‌ستکردن به هه‌ستپیکراوه‌کان، بایه.

هه‌روه‌ها گوی په‌یوه‌سته به ره‌گه‌زی گه‌وره‌ی ((ماها کاشا)) وه‌و هۆی بیستنی ده‌نگه‌کانه‌و له‌ری‌گه‌ی گویوه‌ پاستی ماها کاشا بۆ شه‌هلی دل‌ناشکرا ده‌بیئت و خه‌لکی لئی به‌ئاگا نه‌بن و نه‌مه‌ش کاریکه‌ هاوبه‌ش له‌نیوان سۆفیه‌ت و یه‌کتاپه‌رستانی هیند، سۆفیه‌کان به‌م کاره‌ ده‌لێن ناوازو نه‌وان به‌ ده‌یان^{٢٢} ناوی ده‌به‌ن.

هه‌سته‌ ناوه‌کیه‌کانیش پینجین:

هه‌ستی هاوبه‌ش (حسن مشترك)، خه‌یالکار (متخیله)، بیرکه‌ره‌وه (متفکر)، یاده‌وه‌ری (حافظة)، و واھیمه (واهمه).

وه لای شه‌هلی هیند چوارن بو‌ده‌ی^{٢٣}، مه‌نه‌س^{٢٤}، ئاهه‌نکاره^{٢٥}، چیته^{٢٦} و به‌ کۆی ئه‌م چواره‌ ده‌لێن ئانته‌رکه‌ره‌نا^{٢٧} که‌ وه‌کو پینجه‌می نه‌وانه.

22- Dhyana

23- Buddhi واته‌ نه‌قل.

24- Manas واته‌ زهن.

25- Ahankra واته‌ منییتی.

26- Chita واته‌ هۆش.

27- Antarkarana

چیته نهریتیکی ههیه که پیتی دهلین (سات پراکرتی) ^{۲۸} و نهم نهریته قاچهکانی ئهون که نهگهر بپرین له پراکردن دهوستیت. یهکه: بوذهی واته نهقل. بوذهی ئهوهیه که بهرهو خیر دهروات و بهرهو شهر ناروات.

دوهم: مهنس که پیکدیت له دل. وه مهنس دوو هیزی ههیه: سهنکهلیا ^{۲۹} و فیکهلیا ^{۳۰} واته ویست و ههلهوشاندنهوه. سیهم: چیتا که پهیکی دلوه کارهکهی پراکردنه به ههر لایهکداو جیاوازی له نیوان خیر و شهردا ناکات.

چوارهم: ئاههنکاره واته ئهوهی شتهکان دهواته پال خوی، ئاههنکاره تاییه تمهمند پاراقمانه بههوی مایاوه. مایا بهزمانی ئهوان نهشقه. وه ئاههنکاره سی بهشه: ساتفا ^{۳۱} و راجاس ^{۳۲} و تاماس ^{۳۳}.

۱. ئاههنکاره ساتفا، واته گیانا ساتفا پویا ^{۳۴} که قوناغی بالایه، ئهوهیه که پارامتان دهلیت ههرچی ههیه منم. نهم قوناغه دهوره دهری ههموو شتیکه، (الا انه لکل شی محیط) واته: "داناو بهناگایه، ئهوه که دهوری ههموو شتیکی داوه". ههروهها که دهوتریت: (هوالاول والاخر و

28- Sat Prakriti

29- Samkalpa

30- Vikalpa

31- Satva

32-Rajas

33-Tamas

34- Gyanasatvarupa

الظاهر والباطن). واته: "نهوه سهره تا و نهوه کۆتایی و نهوه دهرکه وتمو نهوه شاراوه".

۲. ناهدنکاره پاجاس، مادهیامایه، که نیوه نندهو نهوه یه که پروو ده کاته جیقاتمان و ده لیت زاتی من بیبهریه له لهش و په گزه کان و جسمیهت په یوه ندی نیه به منه وه. (لیس کمثله شیء) واته هیچ شتیکی وه کو نهو نیه. (فان الله غنی عن العالمین) واته: "خودای گوره بی نیازه به رامبهر دهرخستنی جیهان".

۳. ناهدنکاره ته مهس. نه میش ئادهامایه^{۳۰} که نزمترینه و له ناییدیاوه یه، واته قوناغ-بهنیدی هه زه تی وجوده. نزمترین بوونی لهو پرووه یه که له کۆتایی نزمبونه وه و کۆت و به ندی جوژاو جوژی خویدا، نه زانی و بی ئاگایی ده داته پال خوئی و ته نها له پروکاری ههسته کی ده روانیت. ده لیت که من و تو دوورین له قوناغی یه کبونه وه. (قل انی انا بشر مثلکم) واته: "نهی موحه مه د بلای منیش هیچ نیم ته نها مرؤفیک نه بیت و ه کو نیوه".

یوگا فاشیستا^{۳۶} ددهرمویت کاتیک حهزرت ویستی زۆر بیئت، تهنها بهو ئیرادهیه بوو به پاراماتمان^{۳۷} و که په یوه ستهبوننه که زۆر بوو، ناهه نکاره هاته بهرهم، چونکه دیسان په یوه ستهبون زیاد بوو ماهاته تھے^{۳۸} که نه قله دروست بوو ناوی بۆ دانرا و له سه نکه لپه^{۳۹} و ماهاتاتفا "من" پهیدا بوو که "پراکرتی" شی پی ده لئین.

وه له سه نکه لپاو مه نس پینج گیانه ندری پهیدا بوو که بیستن و بهرکه وتن و بینین و بۆن و تامه. و له سه نکه لپاو ئهم پینج گیانه ندریه ش پینج کارمه ندریا^{۴۰} پهیدا بوو که نه دامه کانن و پیتیان ده وتریت له ش.

36- Yoga Vashistha - نهم کتیبه له لایهن گهوره دانای هیندی فاشیستاره نوسراوه ته وه بۆ کوری په کتیک له حاکمه گهوره کانی هیند بۆ نه وهی بتوانیت هم وهک دانایه کی رۆحانی بژی و هم وهک سه رکرده یه کی جیهانی.

37- Paramatman

38- Mahatatva

39- سه نکه لپا یان سه نکه لپه به مانای ویست دیت، ویستیک ناوه کی که ده بیته هۆی پیکه پیتانی شته کانی جیهانی دهره کی. نهم تیۆره هه مان نهو تیۆره یه که نیچه له ریگه ی شوینهاوه ره وه گه شته نهو خاله ی که بروای پی بهیتیت و له ژیر ناوی (ئیراده ی هیژ) دا دایر پیۆتته وه.

40- Panja karmadryani - واته پینج نه دامه که ی کار که له فه لسه فه ی سانکیادا ده ست و چارو لوت و زمان و گو ی و ده زگای زاوو زتیبه.

که واته پاراماتمان که باوکی رۆحه کان (ابو الارواح)ه نهم به ریه ستانه ی
 له خۆی دروستکرد، خۆی به ستۆته وه وه کو چون کرمی ناوری شم
 تاله کانی ناوری شم له ده میه وه ده ده هینیت و خۆی تی ده پیچی، وه کو
 تۆوی درهخت که درهخت له خۆیه وه ده ردینیت و خۆی له درهخته وه
 ده چیتته به ندی لقه کان و گه لاگان و گوله کان که له پیش ده رکه وتنی
 جیهانه وه شاره وه بوون (الحال ذات) له جیهاندا په نهانه .

باسی کار

گەرچی نیش^{٤١} لای یه کتاپه رستانی هیند شیوازی زۆری ههیه، به لام پێیان وایه باشتیرینی هه موو نیشه کان (نیجایا) یه^{٤٢}. نیجایا نیشیکه که له خه وو بیداریدا، بی مه به ست و نیشخیار له هه موو رۆحداره کان هه می شه وهه رده م دهرده چیت و نایه تی (و ان شیء الا یسبح بحمده ولكن لاتفقهون تسییحهم) ناماژه یه به هه مان نیجایا. به هه ناسه هه لمژین ده لّین (سۆ)^{٤٣} و به هه ناسه دانوه ده لّین (هام)^{٤٤}، واته "ئهو منم". سۆفیه کان وتنه وهی ئهم دوو واژه یه به (هو) الله ده زانن که له چونه ناوه وهی هه ناسه (هو) و له چوونه دهره وهیدا (الله) دهرده که ویت.

41- مه به ست له نیش کارمایه karma که کار و کاردانوهی کاره و ئهم یاسایه باس

له وه ده کات که له چاک چاک و له خراب خراب ده چنیته وه.

42- Ijapa واته زیگری به ده وام که خۆ به خۆ له دلّه وه دروست ده بیت.

43- SO

44- Ham

باسی تاييه تمه نديه کان

خوای پاک و بیگهر دوو تاييه تمه ندی هه یه لای سۆفیه کان، "جلال" و "جمال" که هه موو بوون له ژیر نهو دوو تاييه تمه نديه دایه که پیتی ده لیتن "تری گۆنا"^{٤٥}. ساتفا، راجاس و تاماس. ساتفا واته دروستبوون و راجاس واته مانه وه و تاماس واته له ناوچوون "فهنا". له بهرته وه ی سۆفیه کان مانه وه یان له نیتو سیفته تی "جمال" دا بینیه، دوو بۆچوونیان داناوه. ههرسی تمه سیفته تانه له یه کتردان و به فریشته کانیشیان ده لیتن تری مۆرتی (Tri murti) که "برههما"^{٤٦} و "فیشنۆ"^{٤٧} و "ماهیشقارا"^{٤٨}، وه به زمانی سۆفیه کان پیتی ده لیتت "جبریل" و "میکایل" و "ئیسرافیل".

"برههما" فریشته ی به دیهیتانه که جریله و "فیشنۆ" فریشته ی مانه وه یه که میکایله و "ماهیشقارا"ش فریشته ی فهنا بوونه که ئیسرافیله. "ناو" و "ناگر" و "با"ش په یوه ستن بهم فریشته تانه وه. ناو په یوه سته به جبریل و ناگر به میکاییل و با به ئیسرافیله وه، تمه سی شتهش له هه موو گیانداراندا ناشکران.

45- Tri Gona واته سی گۆنا که مه بهست له ساتفا و راجاس و تاماسه.

46- Brahma

47- Vishnu

48- Mahishvara یان Shiva

"بړههما" که فریشتهی ناوه له زماندا، بوو به دهرکهوتهی کهلامی نیلاهی و وته لهووه دهرکهوت. "فیشنۆ" که شاگره له چاودا که رووناکی و نور و بینین لهودا پهیدا بوو. وه "ماهیشقارا" که "با"یه له تودا ههر دوو "نهفخی صور" لهوه پیکهات که دوو هه ناسهیه که نهگر وهستا نهوا له ناو دهچیت.

"تری گۆنا" سیّ تاییه تمندی ههیه که دروستبوون و مانه وه و له ناوچوونه. دهرکهوتهی نهم تاییه تمندیانهش برههما و فیشنۆ و ماهیشقاران که له هه موو بونه وهره کاندانا ناشکران.

سه ره تا دروست ده بیت، پاشان بۆ کاتیکی دیاری کراو ده مینیته وه و دواتر له ناو دهچیت. ههروه ها شاکتی که هیزی نهم تاییه تمندیه پیی ده لّین "تری دئی" . به وهی که له تری مورته وه پهیدا بوو پیی ده لّین "ساراسقاتی" و "پارقاتی" و "لاکشمی".

"ساراسقاتی" په یوهسته به "پاجاگۆنا" و "بړههما" وه، "پارقاتی" په یوهسته به "تاماگۆنا" و "ماهیشقارا" وه، وه "لاکشمی" په یوهسته به "ساتگۆنا" و "فیشنۆه".

باسی پۆح

پۆح دوو به شه: یه کیان پۆح و شهوی دی گهوره، پۆح له زمانی فوقه رای هیند بهم دوو پۆحه ده لئین ناتمان و پاراماتمان.

زاتی پاك كه "زۆر" و "په یه ههست" بو، چ به شیوه یه کی تیوارو چ به شیوه ی چر به هۆی سنوردار بوونی له قۆناغی تیواریدا پیتی ده لئین پۆح "ناتما". وه له قۆناغی چری له شدا پیتی ده لئین "شیرا"^{۵۲}.

وه زاتیک كه به پیناسه ی یه كه م ناسرا كه پۆحی گهوره یه وه پله ی تا قانه یی هه یه وه هه موو پۆحه كان له ودان، پیتی ده لئین پاراماتمان و به "گهوره پۆح" ناوی ده بن.^{۵۳}

ئاو و شه پۆله كه ی وه كو له ش و پۆحن، كه "شیرا" و "ناتمان" و كۆی شه پۆله كان له رووی گشته وه "گهوره پۆح" و "پاراماتمان" ه.
 ناوی پاك له مه قامی هه زه ته ی وجودو "شودها"^{۵۴} و "چیتانا" یه.^{۵۵}

Shrira - 52 به مانای شتیک كه بوونی هه بیته به پیوه ره كانی ماده، به رزی و پانی هه بیته نه گه رچی زۆر كه میش بیته وه كو نه تۆم.

53- لیره دا داراشكۆ وشه ی (ابو الارواح) واته باوکی رۆحه كان به كار دینیته كه وشه یه کی زۆر عه ره بیه، من کردوو مه به گهوره پۆح كه مانای ته واری وشه سانسکریتییه كه شه، پارا واته گهوره و ناتمان واته پۆح.

باسی پراناگان^۶

ئەو پرانا (با)یە لە لەشی مرۆڤدا دەجولێت لەبەرئەوەی لە پینج شویتدایە ناوی پینجەکیە: پرانا^۷، ئاپانا^۸، سامانا^۹، ئودانا^{۱۰}، ئیانا^{۱۱}. "پرانا" جولەکە لە لوتەوێ تا پەنجە پێیە. هەناسەدانەوێ تایبەتمەندی ئەم پرانا یە.

جولە "ئاپانا" لەکۆمەوێ تا وەتە یە. وە ئەم بایە بە دەوری ناوکدا بازنە ی بەستوو مایە ئیانیه تی.

"سامانا" لە سنگ و ناوکدا دەجولێت.

"ئودانا"، توانا و جولە ی ئەم لە قورگ تا مێشکە.

هەر وەها "ئیانا" کە ناو و وێ دەر و وێ پرە لەم بایە.^{۱۲}

56- لە نوسخە ئەسلیە کەدا نوسراوێ باسکردنی باکان، بەلام وشە ی با کە داراشکۆ لە بەرامبەر وشە ی پرانا بەکاری هیناوە مانا بەخش نیه لە کوردیدا هەر بۆ یە وشە سانسکریتیه کەم بە باشتر زانی.

57- Prana

58-Apana

59-Samana

60-Udana

61-Vyana

62- بۆ شارەزای زیاتر لەسەر پراناگان دەتوانی بگەریتەوێ بۆ کتیبی "زانست و فەلسەفە ئیداییه کان" لە نویسی وەرگێری ئەم کتیبە و چاپی دەزگای چاپ و پەخشێ سەردەم.

باسی چوار جیهانه که

لای تهسوف به گشتی نهو جیهانانی که هموو دروستکراوه کان
ناچارن پیدیا تیپه پرن چوارن: ناسوت، مهله کوت، جبهروت، لاهوت.
وه هندی دلین پینچ و جیهانی نمونهیی "میثال" دیننه ناوه وه. وه
هندی که جیهانی "میسال" له گهل جیهانی "مهله کوت" بدهک
دهزانن پینان وایه چوارن.
وه بهرای زاهیده کانی هیند "نافاستها"^{۶۳} که پیکدیت له چوار
جیهانه که نم چواره یه:

جاگرت (Jagrat)، سواپنا (Swapna)، سوشوپی (Sushupti)
و توریا (Turya).

جاگرت بهرامبهره به ناسوت که جیهانی ده رکه و تهی ده رکه کی و بیداریه.
سواپنا به رابه ره به مهله کوت که عهله منی روج و جیهانی خه وه.
سوشوپی به رابه ره به جبهروت که تیایدا وینه کان له ههردوو
جیهاندا من و تزی تیدا نیه. چ به چاوی داخراوه وه دابنیشی چ به چاوی
کراوه وه.

زۆر له فوهرای ههردوولا لهم بارهیهوه شارهزا نین، گهورهی هۆز مامۆستا ئه بولقاسم جونهید (نهیتیه کهی پیروز بیت) ههوالی دابوو فهرموی "تهسهوف ئه وهیه کاتژمیرێک دابنیشی بی غه مباری".
 شیخی ئیسلام خواجه عهبدوالله ی ئه نساری وتی بی تیمار چیه؟
 دۆزینه وهی بی گه پان و بینینی بی روانین، له کاتێکدا بینهر له روانیندا هۆکاره. کهواته کاتژمیرێک دانیشتن بی غم هه مان ئه حاله تهیه که وینه کانی جیهانی ناسوتو مه له کۆت لهو کاتژمیره دا له بیردا نه بن. وه ئه وهش که مه ولانای رۆمی (نهیتنی پیروز بیت) فهرموویه تی:

خواهی که تا بیاب، یک لحظه ای مجویش
 خواهی که تا بدانی، یک لحظه ای مدانش^{۶۴}
 چون در نهانش جویی، دوری ز اشکارش
 چون اشکار جویی، محجوبی از نهانش^{۶۵}
 چون ز اشکار و پانهان، بیرون شوی به برهان
 پاها درازکن خوش، می خسب در امانش^{۶۶}.^{۶۷}

64- بۆ ئه وهی بیدۆزیته وه، ته نانهت چرکه یه ک مه گهری به شویتیدا. بۆ ئه وهی بزانیته، ته نانهت چرکه یه ک مه زانه.
 65- چونکه نه گهر به شوین په نهانی نه ودا بگهریتت ناشکراکهیت لی دوور ده که ویته وه. نه گهریش به شوین ناشکراکهیدا بگهریتت په نهانه کهی نایینی.

وه "توریا" ۶۸ به رابه ره به "لاهوت" که زاتی پاکه و دوره ده رو گشت و کۆکهره وهی سهرچاوهی هدرسی جیهانه کهیه.

نه گهر گهرانی مرۆ له ناسوت بۆ مهله کوت و له مهله کوت بۆ جدهروت و له جدهروت بۆ لاهوت بیته، نه مه پیشکه وتنی نه وه و نه گهر هنزه تیی "راسته قینهی راسته قینه کان" که یه کتاپه رستانی هیند "نه فه سانه" ی پی ده لئین له مه قامی لاهوت بیته خوارو له ههروت و مهله کوت تیپه ریتی، سهره نجام گهرانه که ی ده که ویتته جیهانی ناسوته وه. وه نه وهی سو فیهت به قوناغه کانی دابه زینی داده نین و پینان وایه چواره و هه ندیک پینان وایه پینجه، ناماژیه بۆ هه مان مه به ست.

66- وه کاتیک رزگارت بوو له نه یینی و ناشکرا، نیسی قاچی لی پراکیشه و له پان دلنایی و نه مانی نه ودا به سیتره وه.

67- مه بهستی مه ولانا نه وهیه که نه گهر له دونیای رۆحانیدا بگه ریتی به شوین خودادا که هه مان دونیای جاگه رت و ناسوته، نه وا خودات لی ون ده بیته که له جیهانی مه له کوت و جده روتدا هه یه. وه نه گهر ته نها له جیهانی مه له کوت و جده روتدا بگه رتی به شوین خودادا، نه وا خودا نابینی له نیو ناسوتدا. که واته له کوی ده گه ریتی به شوین نه ودا له کاتیکدا نه و له هه موو شوینیکه.

باسی دهنگ

نادا^{۶۹} هه‌مان هه‌ناسه‌ی ره‌جمانه که به‌هۆی واژه‌ی ببه‌(کن)وه پیدای بوو. فوکه‌رای هیند شه‌و ناوازه ناوده‌نیین (ساراسقاتی)، و هه‌مبوو ناوازه‌کان له‌و ناوازه پیکهاتوون.

هه‌مه‌ عالم صدای نغمه‌ اوست که شنید این چنین صدای دراز^{۷۰}

شه‌و ناوازه که نادایه لای یه‌کته‌په‌رستانی هیند سی به‌شه:
یه‌که‌م:

"ناهااتا"^{۷۱} واته ناوازیك که هه‌میشه بووه و هه‌یه و ده‌بیته. سو‌فیه‌کان به‌م ناوازه ده‌لین (ئاوازی ره‌ها) و (سو‌لتانی زیکره‌کان) و شه‌به‌دی و نه‌زه‌لیه‌و هه‌ستی (ماهاکاشا) له‌مه‌وه‌یه. که‌س له‌م ناوازانه به‌ئاگا نابیت مه‌گه‌ر گه‌وره‌کانی هه‌ردوو نه‌ته‌وه.
دووهم:

69-Nada

70-هه‌مبوو جیهان ده‌نگی ئاوازی شه‌وه، کۆی وه‌ها ناوازیکی درێژی گۆی لی بووه.

71-Anahata

"ناهاته"^{۷۲} ناوازیکه که له بهر که وتنی دوو شت بی ریکسختنی وشه پیدایا ده بیّت.

سیّهم:

"شابدا"^{۷۳} که به هژی لیكدانی وشه وه پیدایا ده بیّت. نم ناوازه به رابه ره به ساراسقاتی و له هه مان نم ناوازه ناوی گه وره (اسم اعظم) له نیو نه هلی نیسلامدا وای پیّ ده لّین و نه و شه یه ش که فوکه رای هیند پیّی ده لّین (فیده موکها)^{۷۴} واته "نهلف و واوو میم"^{۷۵} له مه وه پیدایا بووه. مانای نم ناوه گه وره یه ش نه وه یه که نه وه خاوه نی هه ر سیّ تایبه تمندیی دروستکردن و هیشتنه وه و له ناو بردن. وه نه و فه تخه و که سره و زه ممی که پیّی ده لّین "ناکارا" و "نوکارا" و "مه کارا" له هه مان وشه پیّکه اتوووه. وه نم ناوه تایبه ته که لای یه کتاپه رستانی نه وان هه یه، ته واو هاوشیوهی ناوی گه وره ی نیّمه یه و نیشانه ی ره گه زی "ناو" و "ناگر" و "خاک" و "باو" و "ناکاشا" و "زاتی پاک" یشه.

72-Ahatha

73- Shabda

74-Veda Mukha

75-Aum مده بست له وشه ی پیروزی (نوم) ه.

باسی نوور

نور سیّ بەشە، ئەگەر بە سیفەتی جەلال دەرکەوێت یان بە ڕەنگ
خۆرە یان بە ڕەنگی یاقووت یان بە ڕەنگی ناگەر. وە ئەگەر بە سیفەتی
"جەمال" دەرکەوێت یان بە ڕەنگی مانگە یان بە ڕەنگی زیو یان بە
ڕەنگی مرواری یان ناوہ. وە نوری زات کە پاکە لە سیفەت بیجگە لە
ئەولیاکانی خودا کەسێکی تر لێسی تیناگات، ئەو ئەولیاانە ی کە
دەربارەیان فەرمویەتی: "یەدی اللہ بنورە من یشاء" واتە "رینمای
هەرکەسێک دەکات بۆ لای نوری خۆی کە خۆی بیهوێت". وە ئەو
نوریکە کە ئەگەر کەسێک چاوی بچیتە خەو یاخود بە چاوی داخراوہ
دابنیشیت، نە بە چاوی دەببینیت و نە بە گۆی دەببیسیت و نە بە زمان
باسی دەکریت و نە بە لوت بۆنی دەکریت و نە بە دەست هەستی
پیدەکریت. لە خەودا هەموو ئەم شتانە بەیەک شت دەکات و پتووستی
بە ئەندام و هەستە دەرەکیەکان و پروناکی چرا نیەو دەبنە یەک زات و
پتیی دەلێن نوری زات، ئەو نورەش خودایە.

ئەو دۆست بیری لیبکەرەوہ کە چیم وت، چونکە جینگە ی
لێکدانەوہو بیرلێکردنەوہیە. پتفەمبەری خودا (د.خ) لە پیناسە ی ئەم

بیرکردنه وهیهدا وتویهتی "تفکر الساعه خیر من عمل ثقلین"، واته "بیرکردنه وهی کاترمیریک و سه قالبون پییه وه باشتره له هه موو کرداره کانی مرؤف و فریشته".

وه نهو روناکیه ی که به نایه تی پیروزی (الله نور السموات والارض) دهرده که ویت. دانایانی هیند پی ده لئین "جیوتهی سفارویا"^{۷۶} و "سفا پراکشا"^{۷۷} و "سفاپنپراکشا"^{۷۸}. واته نهو روناکیه هه همیشه خۆبه خۆو روشنه، جا نه گهر جیهانی تیا دهر که ویت یان دهر نه که ویت. بهو شیوه یه که سو فیه کان نوور به روناکی لئیک ناده نه وه، شه وانیش بهو شیوه یه لئیکیان نه داوه ته وه. وه وه رگپرانی نهو نایه ته پیروزه وه هایه:

الله نور السموات والارض: خودای گه وه نوری ناسمانه کان و زهویه.

مثل نوره کمشکواة فیها مصباح: نوری نهو وه کو تاقیکه که چرایه کی تیدا بیت.

المصباح فی الزجاجة: نهو چرایه له شوشه یه کدا بیت.

والزجاجة كانها کوكب دری: وه شوشه که ده لئینی نه سستیره یه کی گه شاهیه.

یوقد من شجرة مباركة لا شرقية و لا غربية: داگیرساره به دره ختی موباره کی زهیتونیک که نه روژه لاتیبه و نه روژناوایی.

یکاد زیتها یضی ولو لم تمسها النار: خهریکه پۆنی شه و زهیتونه
پیرۆزه بسوتیت له کاتیکدا که ناگری لی نهدراوه.

نور علی نور: نوره لهسهر نور.

یهدی الله بنوره من یشاء: خودا رینمایه ههرکه سیک دهکات که
بیهویت بۆ لای نوری خۆی.

بهلام شهوی بهنده تینی گهیشتوه "مشکواة" که تاقه جیهانی لهشهکانه
و مهبهستیش له "مصباح" له چرایه که نوری زاته و دره وشاوهیه له
رۆشنایی شه چرایه، شوشه کهش وه کو چرا وایه.

مه بهست له شووشه، رۆح و شه شووشه یهش که رۆحه، وه کو شهستیره
وایه، وه شه چرایهش که نووری وجوده داگیرساره به دره ختی پیرۆزی
زات که بی-بهریه له پروکار، نه رۆژه لاتیسه و نه رۆژئاوایی. وه
مه بهست له زهیت رۆحی گه ورهیه، واته زاتیکه له بهر پاکی خۆبه خۆ
رووناکه و پیوستی به داگیرسان نیه. وه مامۆستای یه کتاپه رستان
"نه بوبه کری واسطی" له پیناسهی رۆحدا ده فهرمویت: "شوشه ی رۆحه
به پلهیهک رووناکه که پیوستی به (دهستلیدان به زهیتون و بیستنی
کتیب نیسه و له پرووی توانای زاتیسی خۆیه وه نزیکه خۆیه خۆ
بدره وشیته وه شه نوری زهیته له گه ل نور (نور علی نور) ه". واته
له و بهری پاکی و رووناکاییه وه نوره لهسهر نور. وه بهم هه موو نوره وه

له سهر نور کەس ئەو نابینی تا خۆی رینمایی نە کات بۆ سەر نوری
خۆی.

مەبەست له کۆی ئەم ئایەتە ئەو یە کە خودای گەوره به رووناکی زاتی
خۆی له پەردە تیوارە نورانیە کاندای دەرکەوتووە و هیچ تاریکی و روپۆشیک
له نیتویدا نیە. وە نوری زات له پەردە "روح الارواح" دا دەرکەوتووە. وە
"پۆچی پۆحه کان" له پەردە "پۆحه کاندای" و رۆحه کان له پەردە
له شه کاندای دەرکەوتوون. ههروه کو چۆن چرا بهو زهیتە له پەردە
شوشە دا دەرکەوتووە و شوشە له پەردە تا قدا. وە ئەمانەش له بۆری
زات رووناکیان بۆ رووناکی یاد کردووە.

باسی بینین

یەکتاپەرستانی هیند بە بینینی خودا دەلێن (سەتشاتکارا) ^{۷۹} واتە
بینینی خودای گەورە بە چاوی سەر.

بزانه که هیچ کام له پیغەمبەران و ئەولیای کامل (نەپتییان پیرۆز
بیت) هیچ گومان و جیاوازیەکیان نیه لەسەر بینینی خودای گەورە لە
دوێناو رۆژی دوایدا بە چاوی دەرەکی و ناوەکی، وە هەموو ئەهلی
کتیب و کاملەکان و بینایانی هەر نەتەوێک پرۆیان بەم شتە هەیه. چ
ئەهلی قورنان و چ ئەهلی قیداو چ ئەهلی تەورات و ئینجیل و زەبوور.
ئەو تێنەگشتن و کەم و کورتیەکانی نۆمەتن که ئینکاری بینین ئەکەن
و ئەگەر زاتی پیرۆز (خودا) بە توانا بیت بەسەر هەموو شتێکدا، چۆن
ناتوانی خۆی دەر بجات.

زانایانی ئەهلی سونە و جەماعەت بە باشی پەیمان بەم مەسەلەیه
بردوو، بەلام ئەگەر وتیان زاتی پاک دەبینری ئەو مەحاله، چونکه
زاتی پاک پوت و تیوار و بێ پێناسیه و دیاری ناکریت و له پەردەیه
ناسکیدا دەرناکهویت و ناتوانری ئەو خودایه ببینریت و هەها بینینیک
مەحاله.

وہ ئەوہش کہ وتویانہ لە دنیا دا ناتوانری بیینری بەلام لە رۆژی
 فەسلان دەتوانریت بیینری، ئەوہش پاست نیە، چونکہ ھەموو کات
 تەواری ھیزی ھەیە، کەواتە بە ھەر دەرکەوتنیەک و ھەر کاتیەک و لە ھەر
 شوینیەک دەتوانی ت دەربکەوی ت و ھەرکەس لێرە نەیبینی زەحمەتە بتوانی
 لەوی ببینی ت، وەکو چۆن لە نایەتیکی پیرۆزدا فەرمویەتی: (و من کان
 فی ھذہ اعمی فھو فی الاخرۃ اعمی) واتە: "ھەرکەسیک لە دنیا دا لە
 دیداری من مەحروم بی ت، کەواتە ئەو کەسە لە ناخیرەتیشدا لە نیعمەتی
 جوانی من مەحروم دەبی ت".

وہ ئەوانەمی ئینکاری بینین ئەکەن کہ حوکەماو موعتەزیلەو شیعەن،
 لەم بارەییەو ھەلەییەکی گەورە دەکەن. چونکہ ئەگەر دەلێن بینینی زاتی
 پاک مەحالە، خۆ رۆخساریکی ھەیە. چونکہ پڕوایان بە بینینی
 بەشەکانیشی نیە ھەلەییەکی گەورەتر ئەکەن. زۆرینەمی پیغەمبەران
 نێردراو ئەولیاکان خودایان بە چاری سەر بینییووە و تەمی ئەویان بی
 ھۆکار بیستووە. ئەگەر بیستنی وشەیان لە ھەموو پۆکارەکانەو پی
 قوبولە، بۆچی پێیان وا نیە کہ لە ھەموو شوینیەک دەبینری ت.

ھەرەو کو چۆن پڕوایان بە خودا و فریشتەو کتیبەکان و پیغەمبەران و
 رۆژی دایبو و قەزاو قەدەر و خێرو شەر بۆ خوا و زیارەتی مالا پیرۆزەکان
 فەرزە، پڕوایان بە بینینی خوداش ناوا فەرزە.

ئەو ئاكوۆكەيى كە زانايانى ئەھلى سوننەو جەماعەت ھەيانە لە ماناۋ واژەي ئەم فەرمودە يەدايە كە پيغەمبەرى خرا لە ۋەلامى عائىشەدا كاتتېك لىي پەرسىۋە "ھل رايت رىك" واتە خوداى خۆتت ديۋە؟ دەفەرموئت: "نورانى ارە" واتە نورىكە دەبىينم. ئەوان ئەو فەرمودە يەيان بە "نورانى ارە" واتە روناكە چۆن بىبينم لىك داۋەتەۋە. بەلام ئەمە بەلگەي ئەۋە نيە پيغەمبەر نەبىينىيەت.

ئەگەر ماناى يەكەم ۋەر بگىرىن ئاماژە يە بۆ بىينىنى خودا لە پەردەي نۇردا. ئەگەرىش بەۋ شىۋە يە بىخوتىنەۋە كە "نورىكە چۆن بىبينم"، ئاماژە يە بۆ زاتى پاك ۋ بىگەرد، ئەم ئاكوۆكەيە واژەگەلىي نيە بەلكو پەرجوى پيغەمبەرە كە لە يەك فەرمودەدا دوو مەسەلە روون دەكاتەۋە.

ۋە ئايەتى پىرۆزى (ۋجۋە يۈمئذ ناضرة، الى ربها ناضرة) واتە "ئەۋ رۆژەدا كە پوخسارەكان تەپرو تازە دەبنەۋە لە روى پەروەردگار رادەمىتن". ئەمە بەلگە يەكى ئاشكرايە بۆ "بىينى" چۈنكە ئەم بىينە پەيوەستە بە ۋشەي ((رب)) پەروەردگارەۋە كە لە دىيارىكرنى پەروەردگار بىت دەتوانرى بىينرى.

(لاتدرکہ الابصار و هو يدرك الابصار و هو لطيف الخبير)، ئاماژە يە بۆ رەنگىە واتە چاۋەكان لە قۇناغى رەھايى ۋ بى رەنگىدا نايىينن ۋ ئەۋ

هه موان ده بينيتو له وپهري تيوارى و بى رهنگيدايه، وه له م نايه ته دا كه وشه ي (هو) هاتروه ناماژيه به نه بينينى زاتى پاك.

بينينى خوداى گوره پينج به شه:

١. بينين له خودا به چاوى دل.
٢. له بيداريدا به چاوى سر.
٣. له نيوان خه و بيداريدا كه بى خوديه كى تايبه ته.
٤. بينين له شتوازيكى تايبه تدا.
٥. بينينى يه ك زاتى تاك و ته نها له پارچه و پيناسه و جيهانى دهره كى و ناوه كيدا. پيغه مبر (د.خ) وه هاى بينى، كاتيك كه خوى نه بوو وه له نيوان بينه و بينراودا يه ك بوو، خه و بيدارى و بيخودى شه يه كيك بوو، وه چاوى ناوه كى و دهره كى ببوه يه ك و قوناغى بينينى ته واوئيش شه مه يه. بو شه بينينه دونيا و ناخيره ت بوونى نيه و هه موو كاتيكو له هه موو شوپينيك ناماده يه.

باسی ناوه‌گان

ناوه‌کانی خوی گه‌وره بی کۆتاییه‌و له شه‌ندازه به‌ده‌ره. زاتی په‌هاو پاک و نادیارو چه‌زه‌تی بوون به زمانی دانیانی هیند (ناسانگا) ^{۸۰} و "تری گۆنا" و "نیرانکارا" ^{۸۱} و "نیرانجانا" ^{۸۲} و "سات" ^{۸۳} و "چید" و "ناناندا" ^{۸۴} ی پی ده‌لین. شه‌گه‌ر زانین به‌ده‌نه پالی که موسلمانه‌کان پیی ده‌لین "علیم" فوهرای هیند پیی ده‌لین "چیتنه‌نا" و ناوی "حی" به "نانانتا" ^{۸۵} و به توانا "قادر" به "سامارتا" ^{۸۶} و موریدیان به "سثانتا" ^{۸۷} و بیسه‌ر (سمیع) یان به "شروتا" ^{۸۸} و بینهر (بصیر) یان به "دراشتا" ^{۸۹} ناو بردوووه.

شه‌گه‌ر وشه به‌ده‌نه پالی به "فاکتا" ^{۹۰} ناوی ده‌به‌ن و "الله" به "تۆم" و "هو" به "ساه" ^{۹۱} ناو ده‌بن.

-
- 80-Asangha
 - 81-Nirankara
 - 82-Niranjana
 - 83-Sat
 - 84-Ananda
 - 85-Anantha
 - 86-Samartha
 - 87-Svantha
 - 88- Shruta
 - 89-Drashtha
 - 90-Vakta
 - 91-Soh

فریشته به زمانی نهوان (دیقاتا) ^{٩٢} یهو شکلی نهتۆم به "نافتهتار" ^{٩٣} ناو دهبن. نافتهتار نهویه که هیزی نیلاهی وهها لهو کهسهدا دهبرکهویت که له هیچ کهسیکی تر له جوړی نهو دهرنه کهوتبیت لهو کاتهدا. وه به وهی دهلین "ناکاشافانی" ^{٩٤}، لهو پروه وهی پیدهلین که پیغه مبهر فرمویه تی "قورسترین کاتهکان لهسهر من کاتی وهحیه که بیستم که وهکو دهنگی زهنگ یان ههنگه"، له بهر نهویه دهنگی ناکاشا دهرده کهویت پی دهلین "ناکاشافانی".

به کتیبی ناسمانی دهلین "فیدا" و به جنۆکه باشهکان که پهرین دهلین "ناپساراس" ^{٩٥} و به "دایتیهکان" ^{٩٦} و نهوانهی دیوو شهیتان دهلین "راکشاسا" ^{٩٧}. به مرۆف دهلین "مانوسیا" ^{٩٨} و به وهلی دهلین "ریشی" ^{٩٩} و به پیغه مبهر دهلین "ماهاشودها" ^{١٠٠}.

باسی نیردراو و وهلیه‌کان

پیتغه‌مبه‌ران سی به‌شن :

یه‌کیتک نه‌وانه‌ن که خودایان بینیوه، یان به‌چاوی سه‌ر یان به‌چاوی
ناوه‌کی.

یه‌کیتکی تر نه‌وه‌یه که ده‌نگی خودای گوی لئی بووه، یان ده‌نگی پاک و
یان ده‌نگی پینکها‌توو له‌ وشه.

ئه‌وی تریش نه‌وه‌یه که فریشته‌ی بینیوو یان ده‌نگی فریشته‌ی گوی لئی
بووه.

وه پیتغه‌مبه‌رایه‌تی و ویلایه‌تیش سی به‌شه :

یه‌کیتکیان پیتغه‌مبه‌رایه‌تی و ویلایه‌تی (تنزیه‌ی) ^{۱۰۱} و ئه‌وی تر
پیتغه‌مبه‌رایه‌تی و ویلایه‌تی (ته‌شیه‌ی) ^{۱۰۲} و ئه‌وی تر پیتغه‌مبه‌رایه‌تی و
ویلایه‌تی کۆی ته‌شیه‌ی و ته‌نزیه (جامع‌التشبه‌ی والتنزیه).

101- پیتغه‌مبه‌ریتی و ویلایه‌تی ته‌نزیه‌ی نه‌وه‌یه که نه‌و پیتغه‌مبه‌ره یان نه‌و وه‌لیه
خودای تاقانه‌و زاتی پاکی نه‌و بی هیچ سیفدت و تاییه‌تمندی و وه‌سیتک به‌رستیت.
نه‌وان پیتان وایه هیچ نمونه‌یک نیه له‌ دونیای ناسوتدا که وه‌سفی خودای پی بکه‌یت،
چونکه وه‌سفه‌کان به‌چاو خوداوه هیچ نین و خودا له‌هه‌موو نه‌و وه‌سفانه هه‌رچه‌ند
ره‌هابن گه‌وره‌تره.

پینغه مبهرایه تی (تنزیهی) وه کو پینغه مبهرایه تی نوحه سلاوی خوای لیبتت که خودای به پاکی بینی و بانگه پستی خه لکی ده کرد و نومت له بهر پاکی خودا له سیفته، پروایان پیسی نه هیئاو که میک نه بیتت و هه موو له به خدا له ناو چوون.

ویلایه تی پاکیش وه کو نهو زاهدانه ی که موریده کانیا ن بۆ پاکیی خودا بانگ ده که نو پینان ده وتریت ویلایه تی (تهنزیهی)، هیچ کام له موریده کانیا ن نابنه دانا و سود له وته کانیا ن وه رناگیریت و له ریگه ی سلوک و ته ریقه تدا له ناو ده چن.

وه پینغه مبهرایه تی (تشیهی) وه کو پینغه مبهرایه تیه که ی موسا (سلاوی خودای لی بیتت) که خۆی خودای له ناگرو دره ختدا بینی و قسه ی لی بیست. وه زۆرینه ی نومته که ی له لاسایی کردنه وه ی موسا که وتنه هه له وه و بوونه گویره که په رست و سه ریچی خودایان کردو ته مرۆش هه ندی له لاسایی که ره وه کانی سه رده می نیمه، یان نه وانیه که ته نها لاسایی پینگه یشتوان (کاملان) ده که نه وه له سه ر نه وه ده ژین و له (تنزیه) دوور که وتوونه ته وه و که وتوونه ته لاسایی کردنه وه ی (تشیهی)

102- ویلایه ت و پینغه مبهرایه تی ته شیهی نه وه یه که نهو پینغه مبه ر و وه لیه بۆ تیگه یاندنی خه لکی له خودا باس له سیفته و تاییه تمه ندیه کانی خودا بکه ن به پیسی یاسا و ریساکانی جیهانی ناسوت بۆ نمونه وه کو نه وه ی بلین خودا بینهر، خودا بیسه ره، خودا دانا یه.

هوه و گرفتاری وینەى جوان و دلپرفیتن و یاری و گه‌مه بوون و نابیتت
په‌په‌ویان لی بکریتت.

هر صورت دلکش که تو را رویی نمود

خواهد فلک از چشم تواش زود ربود

رود دل به کسی ده که در اگوار وجود

بوده‌است همیشه تا بود خواهد بود

ئەوی تر پیغه‌مبه‌رایه‌تى كۆی پاکی وینە (جمع التنزیه و التشبیه) واتە
کۆکه‌ره‌وه "بی تاییه‌مه‌ندی و تاییه‌مه‌ندی" و "په‌هاو په‌یوه‌ست" و "بی
په‌نگ و به‌په‌نگ" ی کۆکردۆته‌وه و ئەم تاییه‌ته پیرۆزه‌ش هیمایه بو ئەو
قۆناغه:

(لیس کمثله شیء وهو سمیع البصیر).

واتە: "له‌شیوه‌ی ئەو نیه و هه‌روه‌ها ئەو بیسه‌ر و بینه‌ریشه". ئەمه^{۱۰۲}
ناماژه‌یه به پایه‌ی ته‌نزیه و بینه‌رو بیسه‌ریش ناماژه‌یه به مه‌قامی
ته‌شبیه. ئەمه‌ش پایه‌ی به‌رزی هه‌مه‌گیرو کۆتایه که تاییه‌ته به زاتی
گه‌وره‌وه (مه‌به‌ست عمده "د.خ") هه‌موو جیهانی له‌ رۆژه‌لات و
رۆژتاواوه داپۆشیوه و پیغه‌مبه‌ریتی ته‌نزیه‌ی و به‌تاله له پیغه‌مبه‌ریتی
ته‌شبیه‌ی و پیغه‌مبه‌ریتی ته‌شبیه‌ی به‌تاله له پیغه‌مبه‌ریتی ته‌نزیه‌ی و
هه‌مه‌گیری هه‌ردوو کیشیانه. وه‌کو (هوالاول الاخر والظاهر والباطن).

وه نهم ويلايه تي تاييه ته به پينگه يشتواني نهم نوممه ته كه خوداي گهوره له وه سفياندا فهرموويه تي: (كنتم خير امة اخرجت للناس) واته: "باشترين نوممت نه وانن كه كوكره وه ي ته شيبهو ته نزيهن". ههروه كو له سه رده مي پيغه مبهردا (د.خ) و له نه وليا كاندا نه بويه كرو عومهر و عوسمان و عدلي و حسه ن و حسه ين و نو كه سايه تيه كه (تسعة باقية) و ده مژده پي دراوه كه (عشرة مبشرة) و گهوره كاني كوچكر دوو پشتيوان (مهاجر و انصار) و نه هلي صفا.

له تابعين وه كو نهوسي قهره ني و فونه ي نهو، وه له سه رده مي دواتردا وه كو زونوني ميسري و فوزه يلي عديازو مه عرفي كه رخي و ئيبراهيمي نه ده هم و بوشي حافي و سري سه قتي و بايه زيدي به ستامي و نه بوقاسمي جونه ي دو سه هلي كوري عه بدولا نه ستوري و نه بو سه عيدي خه رپازو رويه مو نه بولخسه يني نوري و ئيبراهيم خه واس و نه بويه كرى شبلي و نه بويه كرى واستي و فونه ي تري وه كو نه وان.

وه له دواتردا وه كو نه بو سه عيدي نه بولخه ير، شيخولئيسلام و خواجه عه بدولاي نه نساري و شيخ نه حمده جامي و محمده مه عشوقي توسي و نه حمده عه ربابي و نه بولقاسمي گوركاني.

له سه رده مي دواتريشدا وه كو پيري من شيخ محيدين عه بدولقادر گه يلاني و شيخ نه بو مهديه ني مه غريبي و شيخ محيدين ئين عه ره بي و

شیخ نه همه دینی کویراو شیخ فه ریده دین عه تارو مهولانا جه لاله دینی
رۆمی، ۱۰۴

وه له سهرده می دواتردا وهک خواجه موعینه دینی چهشتی و خواجه
به هاته دینی نه قشبهندی و خواجه نه حرارو مهولانا عه بدولره همان جامی و
له سهرده می نیتمه شدا وه کو شیخ جونهدی دووهم و شاه میر و
مامۆستاکهم میان باری و مورشیده کهم مه لا شاهو شا محمه د لرویاو
میان لال (بابا لال داس).

باسی بره همانده^{۱۰۰}

مه بهست له بره همانده هه موو په یوه ستببون و ده رکه وته کانی چه زره تی بوونه که به شیوه ی کهره ی خیره . له بهرئه وه ی بۆ هیچ لایه ک چه زو په یوه ستببونی نیه و له بهر امبه ر هه موواندا یه کسانه و هه موو په یدا بوون و غایشتیک له ودایه . هه ربۆیه یه کتا په رستانی هیند پی ده لئین "بره همانده"^{۱۰۶}.

105- نهم باسه ی داراشکۆ زۆر ساده به لām له هه مانکاتدا زۆر ئالۆزه و هیچ پروون نیه که داراشکۆ مه بهستی چی بووه وا بهو شیوه یه و بهو کورتیه له سه ر نهم باسه ده وه ستیت و نایه ویت زیاتری لئ باس بکات. نه ک هه ر نهم باسه به لکو باسی دواتریش که مه سه له ی رووکاره کانی بوونه ده کرا زۆر قولتر و زیاتر باسی بکردایه ، به لām به وپهری ساده یه وه لئی دواوه که ناکریت بلین داراشکۆ هیچی له بهاره ی نهم دوو مه سه له یه وه نه زانیوه .

باسی پوکار

یەکتاپەرستانی ئیسلام ھەر یەك لە رۆژھەلات و رۆژناوا و باکور و باشور و سەرەو و خوارەو بە پوکاری باوەرپیتکراو دەزانن و پێی دەلێن شەش پوکارە کە. وە یەکتاپەرستانی ھیند پێی دەلێن دە پوکارە کە، واتە نێوانی رۆژھەلات و رۆژناوا و باکور و باشوریش بە پوکاری باوەرپیتکراو دەزانن و پێی دەلێن (داسادیشا) ^{۱۰۷} واتە دە پوکارە کە. ^{۱۰۸}

107-Dasadasha

108- لەبەر کورتی باسە کەمی داراشکۆ حەزم کرد ئەم کەمە زانیاریە بچەمە سەر بابەتە کە: لە بیروپرای ھیندۆیزمدا پوکارەکان لەمانە پیتکدین و ھەر رووکاریک فریشتەیدەك پاسەوانی دەکات.

لە باکور کویتر (Kubera) نیشتهجێیە کە فریشتە ی سەرۆت و سامانە.

باشور یاما نیشتهجێیە کە فریشتە ی مردنە.

لە رۆژناوا ئادیتیا نیشتهجێیە کە فریشتە ی روناکی خۆرە.

لە رۆژھەلات فارونا نیشتهجێیە کە فریشتە ی بارانە.

لە باکوری رۆژناوا فایو نیشتهجێیە کە فریشتە ی ھەوايە.

لە باکوری رۆژھەلات ئیشقارایشفا نیشتهجێیە کە یەکیکە لە خودایانی تری مورتی.

لە باشوری رۆژناوا پیترو نیشتهجێیە.

لە باشوری رۆژھەلات ناگنی نیشتهجێیە کە فریشتە ی ناگرە.

باسی ناسمان

ناسمان کہ پتی دہلین "گاگانا"^{۱۰۹} بہ پتی ٹہہلی ہیند ہہشتہ، حہوتی مہلہندی حہوت ہہسارہ کہیہ کہ زوحل و موشتری و مہریخ و خور و زوہرہ و عہتارد و مانگن. بہ زمانی ٹہہلی ہیند بہم حہوت ہہسارہیہ دہلین (ناکشاترا) ^{۱۱۰} واتہ شانایشچارا^{۱۱۱}، بریہاسپاتی^{۱۱۲}، مانگالا^{۱۱۳}، سوریا^{۱۱۴}، شوکرا^{۱۱۵}، بودا^{۱۱۶} و چاندراماس^{۱۱۷}. وہ ناسمان کہ شوینی ہہسارہ وہستاوہ کانہ بہ ہہشتہم دہزانن، وہ دانایان ہہمان ناسمان بہ فہلہ کی ہہشتہم و فہلہ کی جیگیر ناو دہبہن کہ بہ زمانی ٹہہلی شہرع "کورسی" ہ.

(وسع کرسیہ سموات والارض) واتہ: "ناسمانہکان و زہوی لہ کورسیدان". وہ نومیہ کہ نموان بہ "ماہاکاشا"ی ناودہبہن، نہیانخستوہتہ ناو ناسمانہکانوہ لہبہرٹوہوی کہ دہوری ہہموانی داوہو دہوری کورسی و زہوی و ناسمانہکانی داوہ.

لہ سہرہوہ سہری برہما نیشٹہ جیہہ.

لہ خواروہ قاچہکانی برہما نیشٹہ جین.

109-Gagana

110-Nakshatra

111-Shanaishchara

112-Brihaspasti

113-Mangalam

114-Surya

115-Shukra

116-Buddha

117-Chandramas

باسی زهوی

زهوی له لای شهلی هیند ههوت چینه که پیی دهلین "ساپتا پاتالا"^{۱۱۸}. وه هه چینیکی ناویکی ههیه : ناتالا^{۱۱۹}، ڤیتالا^{۱۲۰}، سوتالا^{۱۲۱}، تاتالا^{۱۲۲}، ماهاتالا^{۱۲۳}، راساتالا^{۱۲۴}، پاتالا^{۱۲۵}. به پیی شهلی ئیسلامیش ههوت چینه به پیی ئایهتی پیروزی (الله الذی خلق بع السموات و من الارض مثلهن)، واته: "خودای گهوره شه خودایهی که ههوت ئاسمانه کهی دروست کردوه و زهویش بههه مان شیوه".

118- Sapta patala

119-Atala

120-Vitala

121 -Sutala

122- Tatala

123- Mahatala

124- Rasatala

125- Patala

باسی به شهکانی زهوی

دانا یان یهک له سهه سینی نه جولایان کردووه به سهوت به شه وهو پیی ده لئین "سهوت هه ریمه که"، وه نه هلی هیند پیی ده لئین "سایتا دثیپا"^{۱۲۶}. نه سهوت چینهی زهوی وه کو پیستی پیاز له سهه ریه کتر نین، به لکو به قوناغ وه کو پایه گهل و کۆله که ده یانینن و به رچاو ده که ون و پییان ده لئین :

۱. جامبودثیپا (Jambu Dvipa).
۲. پالاکشادثیپا (Palaksha Dvipa).
۳. کۆشا دثیپا (Kosha Dvipa).
۴. شوکتی مات دثیپا (Shukti mat Dvipa).
۵. شالمالی دثیپا (Shalmaly Dvipa).
۶. کرۆمچه دثیپا (Kromcha Dvipa).
۷. پوشکارا دثیپا (Pushkara Dvipa).

وه به سهوت کتیره که ده لئین "سایتا کولاجالا" وه پییان وایه که به دهوری ههه زهویه کدا کتوتیک ههیه و ناوهکانیان نه مهیه:

۱. سومیرۆ Sumeru.
۲. سامویات Samupath.
۳. ههمکوت Hamkut.
۴. هیمافات Himavat.
۵. نیشادا Nishada.
۶. پاریاترا Paryatra.
۷. کایلاس Kailas.

ههروه کو چۆن له تابه تی پیرۆزدا هاتوه: (وجعلنا الجبال اوتادا) واته شاخه کافمان کردوو به میخی زهوی. وه به دهوری ههیه کیتک لهو ههوت کیهدها ههوت دهریا ههن که دهوری ههر کیتۆیک دهدهن و پییان دهلین "سایتا سامودرا"، وه ناوه کانی ئهم ههوت سامودرایه ئه مانهیه:

۱. لاقانا^{۱۲۷}. واته دهریای ئاوی سویر.
۲. ئیکشوراسا^{۱۲۸}. واته دهریای ئاوی قامیشی شهکر.
۳. سوپرا^{۱۲۹}. واته دهریای شهراب.
۴. گرتا^{۱۳۰}. واته دهریای رۆنی زهرد.
۵. دههی^{۱۳۱}. واته دهریای ماست.

۶. دوگدا^{۱۳۲}. ده‌ریای شیر.

۷. سفادوجا^{۱۳۳}. ده‌ریای ناوی شیرین.

وه بوونی ده‌ریاکان به حوت ژماره له‌م نایه‌ته پی‌روژه‌وه مه‌علوم ده‌بی‌ت:
(ولوا انما فی الارض من شجرة اقلام و البحر یده من بعده سبعة ابحر
ما نفذت کلمات انله) واته: "به‌راستی نه‌گه‌ر دره‌خته‌کان که‌له‌سه‌ر
زه‌وین بینه‌ قه‌لم و ده‌ریاکان بینه‌ مورده‌که‌ب و پاشان حوت به‌حره‌که‌ش
ره‌ش بین‌ نه‌وا وشه‌کانی‌ خوی‌ گه‌وره‌ ته‌واو نابین".

وه له‌ هه‌ر زه‌وی و کیتوو ده‌ریایه‌کی‌ به‌شکرآودا به‌دی‌هین‌راو هه‌ن. وه
نه‌و زه‌وی و کیتوو ده‌ریایه‌ی‌ که‌ له‌ سه‌رو زه‌وی و کیتوو ده‌ریاکانه‌ویه، به
پیتی‌ لیکۆله‌رانی‌ هیند پیتی‌ ده‌لین "سفا‌رگا" که‌ به‌ه‌شته. نه‌و زه‌وی و
کیتو و ده‌ریایه‌ی‌ که‌ له‌ خوار هه‌موو زه‌وی و کیتو ده‌ریاکانه‌ویه پیتی
ده‌لین "نارا‌کا"^{۱۳۴} که‌ دۆزه‌خه.

وہ بہ رای یہ کتابہ رستانی ہیند بہہشت و دۆزہخ لہ ہمان ئہو جیہانہ
بہدەر نیہ کہ پیتی دەلین "برہماندہ" .^{۱۳۵}
وہ و تراوہ ئہم حەوت ئاسمانہ کہ مەلئەندی حەوت ہەسارہ کەن بہ دەوری
بہہشتدا دەسورتنہوہ نەک بەسەر بہہشتا . وہ پیتیان وایہ سەقفی
بہہشت "ماہاکاشا" یہ کہ عەرشہ و خاکی بہہشتیش کورسیہ .

135- نەمە پیچەوانەیی بیروراو فەتوای ئہو کۆلکە مەلاو نەزانانەییہ کہ پیتیان وایہ
ہیندیہ کان لەبەرئەوہی بروایان بہ لەدایکبوئەوہی دووبارہ ہەیہ، بروایان بہ بہہشت
و دۆزەخ نیہ .

باسی جیهانی بهرزخ

پیتغمبهر (د.خ) فرموویهتی که: "من مات فقد قام قیامتہ". واته هر که سیک مرد به دلنیا ییهوه قیامتہتی نه وه ههستاره.

پاش مردنی تا قما که رۆحه وه له لهشی په گهزی جیا بوویهوه، بی به شداریکردنی کات ده چیتته لهشی موکت (نازادی) وه که پی پی ده لیتن "سوکشما شیرا"^{۱۳۶}. وه نه وه له شیکی ناسک و تیواره که له کرده وه دروست بووه، یان له کرداری باش یان له کرداری خراب و بهد. پاش پرسیارو وه لام به خیرایی و بی وهستان نه هلی به ههشت بۆ به ههشت و نه هلی دۆزه خ بۆ دۆزه خ ده بن، به پی پی نه م نایه ته پی رۆزه:

(فاما الذین شقوا ففی النار لهم فیها زفیر و شهیق، خالدین فیها مادامت السموات والارض الا ما شاء ربك ان ربك فعال لما یرید، واما الذین سعدوا ففی الجنة خالدین فیها مادامت السموات والارض الا ما شاء ربك عطاء غیر مجذوذ). واته: "نه وانهی بهد بهختن له ناگردا دهن و ناله و هاواریان به ههتا ههتایی له وی ده بیت تا کاتیک ناسمان و زوی هه بیت، مه گهر نه وهی په روه رد گارت نه یه وی، به راستی په روه رد گاری

تۆ کارایه به ههر شتیک که بیهویت، ئهوانهشی که خۆشبهختن له بههشتدا دهبن تا ئاسمانهکان و زهوی مینن، مهگهر تا کاتیک که خودای تۆ بیهویت ئهوان دهر بینیت، بهخششی ئهوی بۆ کۆتاییه."

دهرهینان له دۆزهخ ئهوهیه که پیش لهناوچوونی ئاسمانهکان و زهوی ئهگهر دهرهینرا ئهوا بۆ بههشت دهچیت.

ئین مهسعود خوای لی رازی بیت له لیكدانهوهی ئهم نایهتهدا دهلیت: "لیاتین علی جهنم لیس فیها احد و ذلك بعد ما یلبثون فیها احقابا". واته: "کاتیک دیت بهسهر دۆزهخدا که هیچکام له دۆزهخیهکان لهویدا نه میننوهه دواي ئهوهی کاتیک زۆر تیدا بوون". وه دهرهینانی ئههلی بههشت ئهوهیه که پیش لهناوپردنی ئاسمانهکان و زهوی ئهگهر خودا بیهویت ئهوان دهباته فیردهوسی بالا، چونکه بهخشینی ناکۆتایه. ههروهها له نایهتهدا پیرۆزهش جیگیر بووه که (رضوان الله اکبر و ذلك هو فوز عظیم). واته: "خودای گهوره بههشتیکه ههیه گهورهتر له بههشتهکان"، که ئههلی هیند پیی دهلین "فایوکتا"^{۱۳۷} که ئهمه رزگاربوونی گهورهیه.

باسی رۆژی دوایی (فەسلان)

بە لای یەکتا پەرستانی هیندەو رۆژی دوایی ئەوێهە کە پاش ئەوێهە
 لە بوون لە دۆزەخ و بەهەشت کاتیکی زۆر تیپەری "ماها پرا لایا" ۱۳۸
 دیت کە بریتیه لە "فەسلانی گەورە" کە لەم نایەتەدا ناماژە پێکراوە
 (فاذا جاءت طامة الكبرى) واتە کاتیک فەسلانی گەورە هات. وە لەم
 نایەتەشدا دەرەدە کەوێت (و نفع في الصور فصعيق من في السموات و
 من في الارض الا ماشاء الله). واتە کاتیک فوو بە سودا دەکریت
 هەرچی کە لە ئاسمانەکان و زەویدا هەیه بێهۆش دەبیت، مەگەر کەسێک
 کە خودا بیهوێت لەبێهۆش بوون بپارێزێت. ئەو کۆمەلەش عارفەکانن
 کە لە بێهۆشی پارێزراون لە دنیاو فەسلاندا.

وێ پاش لەناوچوونی ئاسمانەکان و زەوی و فەنابوونی دۆزەخێهەکان و
 بەهەشتیەکان و تەواوبوونی تەمەنی "بەرهما" و نەبوونی "بەرهما" و
 ئەهلی دۆزەخ و بەهەشت "موکتە" ۱۳۹ دەکرین، واتە هەردوو لەزاتی
 هەقدا دەتوێنەوێهە و فانی دەبن.

باسی موکته

موکته بریتیه له توانهوه و له ناوچوونی تایبهتمه ندیه کان له حه زه ته تی
وجوددا که له م نایه ته پیرۆزه دا ده رده که ویت: (ورضوان من الله اکبر و
ذلك هو فوز العظیم) واته رزگار بوونی موکته چوونه ناو پازیبوونی
گه وره یه که فیردهوسی بالایه.
موکته سی به شه:

به شی یه که م:

"جیافان موکته" رزگار بوونی ژیان. وه جیشان موکته لای نه وان
هه رکه س له ژیاندا به هۆی عیرفان و ناسینی هه قه وه نازادو سه رفراز
بیت و له هه موو جیهاندا هه موو شتیک به یه ک بینیت و به یه ک
بزانیته و کردارو نیش و جولانه وه و چاک و خراب بداته پال خۆی نه ک
که سیکێ تر. وه خۆی له گه ل هه موو شته کانی دیکه شدا به هه ق بزانیته
و له هه موو قۆناغه کانییدا هه ق ره نگ بداته وه. وه هه موو بره همانده که
سو فی پیتی ده لیت "جیهانی گه وره" و شیوه ی هه مه گیری خودایه وه کو

له‌شی جه‌سته‌یی خودایه‌و، ره‌گه‌زی گه‌وره‌ش که "ناکاشایه" وه‌کو "سوکشما شیرا" و له‌شی تیوارو هه‌تاهه‌تایی خودایه‌و زاتی خوداش وه‌کو پ‌وچی ناو له‌شی نه‌و که‌سه بدات له‌قه‌له‌م. وه‌هر گه‌ردو هه‌ر ره‌گه‌زیک له‌جیهانی شاراه‌و نه‌یننی بی‌ته‌وی تاقانه‌و بی‌هاوتسا، نه‌بینیت و نه‌زانیت. هه‌روه‌کو مرؤفیک که‌پی ده‌لین "جیهانی بچوک" به‌جیاوازی نه‌ندامه‌ جیاوازه‌ زیادبووه‌کانی "متکثرة"، به‌هؤی زوری نه‌ندامه‌کانیه‌وه‌ نابیته‌ زور. زاتی یه‌کیتاش به‌هؤی زوری تاییه‌مه‌ندیه‌کانیه‌وه‌ به‌ زور نانسریت. هه‌روه‌کو چؤن "شیخ سه‌عه‌دین حه‌مه‌وی" فه‌رموویه‌تی:

حق جان جهان است و جهان جمله بدن
 ارواح و ملائک حواس این همه تن
 افلاک عناصر و موالید اعضاء
 توحید همین است و دگرها همه فن^{۱۴۱}

141- پراستی گیانی جیهان و جیهان هه‌موو له‌شه، پ‌وچ و فریشته‌کان هه‌سته‌کانی نه‌م له‌شهن، فه‌له‌که‌کان ره‌گه‌زه‌کان و له‌دایک بووه‌کان نه‌ندامه‌کانی نه‌ون، یه‌کته‌په‌رستی نه‌مه‌یه‌و بیجگه‌ له‌مه‌ هه‌مووی هونه‌ر و وشه‌پ‌وژه‌یه‌یه.

هروهه‌ها يه کتاپه‌رستانی هيند وه‌کو فياسا^{۱۴۲} و نه‌وانی دیکه، هه‌موو به همانده که جیهانی گه‌وره‌یه وه‌کو يهک "زات" داویانه له قه‌لم و نه‌ندامه‌کانی له‌شی نه‌وان به‌م شیوه‌یه باس کرده، له‌و پرووه وه که سوئی له هه‌ر کاتیکدا سه‌یری هه‌ر شتیک بکات بزانیٔت که نیگای له فلانه نه‌ندامی "ماهاپوروشا" کرده‌وه:

پاتالا که چینی حه‌وته‌می زه‌ویه، بنی پیی ماهاپوروشایه.

راساتالا که چینی شه‌شه‌می زه‌ویه، پشتی پیی ماهاپوروشایه.

شه‌تانه‌کان په‌نجه‌کانی قاچی ماهاپوروشان.

گیانه‌وه‌رانی سوار پشتی شه‌یتانه‌کان، نینۆکه‌کانی قاچی ماهاپوروشایه.

ماهاتالا که چینی پینجه‌می زه‌ویه، پاژندی پیی ماهاپوروشایه.

تاتالا چینی چواره‌می زه‌وی، رانی ماهاپوروشایه.

کالا^{۱۴۳} واته کات ره‌فتاری ماهاپوروشایه.

تاتالا چینی به‌که‌می زه‌وی نه‌ندامی تایبه‌تی ماهاپوروشایه.

پراجاپاتی دیقاتا که هۆی زۆربوونی خه‌لکه نیشانه‌ی پیاوه‌تی و هیتزی

پیاوانه‌ی ماهاپوروشایه.

باران سپیژمی ماهاپوروشایه.

به‌لوکا واته له زه‌وی تا ناسمانی خواروو، ناوکی ماهاپوروشایه.

سی کیتوه کھی بهشی باشوورو سی کیتوه کھی بهشی باکوور، دهستی
راست و دهستی چهپی ماهاپوروشایه.

سومیرو دوو سه رینی ماهاپوروشایه.

رووناکی به ره به بیان که رهنگی سپیه وه پوناکی نیواره که رهنگی
شه فقی هیه، پارچهی دهرویه ری عه وره تی ماهاپوروشایه.

سامودرا واته به حرو زه ریا، ناوکی ماهاپوروشایه.

فاذا فانالا^{۱۴۴} ناگریکه که ناوی حوت ده ریا که راده کیشیت و نایهیت
بکه ویته توفان و له فسلاتی گوره دا هموو ناوه کان وشک ده کاته وه،
نوه گرمی گدهی ماهاپوروشایه که بهو گهرمیه هموو شتیک
هه رس ده کات.

ده ریاکانی دیکه ده ماره خوئینه کانی ماهاپوروشان، چونکه هموو
ره گه کان ده گهنه وه به ناوک، هموو ده ریاکانیش ده گهن به "ساموردا".

گانگا^{۱۴۵} و یامونا^{۱۴۶} و سارا سقاتی شاره گی ماهاپوروشان.

ناید^{۱۴۷}، گانگا، پینگا^{۱۴۸}، یامونا، سوشومنا^{۱۴۹}، ساراسقاتی که له
سه روو بهورلوکاو هن وه گاندها راکان له وین و له ویتوه گورانی ده وتریت،
ورگی ماهاپوروشایه.

144-Vadavalanga

145-Ganga

146-Jamuna

147-Ida

148-Pingala

149-Soshomna

ئاگری فەسلانی بچوک، حەزی خواردنی ئیستای ماهاپوروشایە.
وشکبەنەوێ ئاوەکان لە فەسلانی بچوکدا، تونبەتی و ئاوخواردنەوێ
ماهاپوروشایە.

سقارگەلۆکا^{۱۵۰} کە لەم سەر بهورلۆکاویە و چینیکیە لە چینهکانی
بەهەشت، سنگی ماهاپوروشایە کە هەمیشە پرە لە خۆشحالی و شادی و
ئارامی.

کۆی ئەستێرەکان لە خشل و زێر و زیوی ماهاپوروشایە.
بەخشینی پێش داواکردن کە کەرەم و فەزڵە، مەمکی راست و بەخشینی
پاش داواکردن مەمکی چەپی ماهاپوروشایە.

هاوسەنگی سێ گۆناکە کە راجاگۆنا و ساتفاگۆنا و تاماگۆنا و پێیان
دەلتین پراکریتی، دلتی ماهاپوروشایە.

وێکو چۆن کۆفالا^{۱۵۱} سێ رەنگی سپی و سور و وەنەوشی هەیه، دلتیش
کە بە شیوێ کۆفالیە سێ تاییبەتمەندی هەیه کە ئەمەش سێ
رەنگەکی بوونە کە برەهما و ئیشنۆ و ماھیشقارایە.

برەهما کە ماناسیشی پێ دەوتریت، جولەو ویستی دلتی ماهاپوروشایە.
ئیشنۆ سۆزو بەزەبی ماهاپوروشایە.

ماھیشقارا تۆرەبی و غەزەبی ماهاپوروشایە.

مانگ^{۱۵۲} زه‌رده‌خنه‌وخ‌ش‌حالی ماهاپوروشایه که گهرمی نازارو خه‌وو ده‌ره‌وینیتته‌وهو تیروکه‌وانی ده‌ستی ماهاپوروشایه.

کیتوی سومیرۆ ئیسکی ناوه‌راستی پشتی ماهاپوروشایه.

کیتوه‌کانی ده‌ستی راست و چه‌پی سومیرۆ، ئیسکه لاه‌کیه‌کانی ماهاپوروشان.

له‌ناو هه‌شت لۆکا‌پالا‌که‌دا، ئیندا^{۱۵۳} که گه‌وره‌یانه و هی‌زی ته‌واوی ده‌یه، به‌خشین و بارین و نه‌به‌خشین و نه‌بارینی پتوه په‌یوه‌سته، هه‌ردوو ده‌ستی ماهاپوروشان. ده‌ستی راست به‌خشین و بارین و ده‌ستی چه‌پ گرتنه‌وه‌ی به‌خشین و بارینی ماهاپوروشایه.

ئاب‌سارا‌کان^{۱۵۴} که حۆریه‌کانی به‌هه‌شتن، خه‌تی ده‌ستی ماهاپوروشایه.

ئه‌و فریشتانه‌ی پینان ده‌وتریت "یاکشا"^{۱۵۵} نینۆکه‌کانی ماهاپوروشایه.

سئ فریشته‌که‌ی لۆکا‌پالا، ده‌ستی راستی راستی ماهاپوروشان، که

فریشته‌ی ناگنی له‌مه‌چک تا ئه‌نیشکه، وه‌یاما^{۱۵۶} فریشته‌ی ئه‌نیشکه

و ناریتا^{۱۵۷} فریشته‌ی بازووه.

152-Chandra

153-Indra یه‌کینه له‌گه‌وره‌ترین خواه‌نده‌کانی ناو ئیندا.

154-Absaras

155-Yaksha

156-Yama

157-Narita

وہ سی فریشتہی تری لۆکاپالا دەستی چەپی ماہاپوروشان، لە مەچەک
تا ئەنیشک ئیشانای ناو، کۆیەرا فریشتەیی ئەنیشکی ماہاپوروشایە.
کالپاٹریکششا^{۱۵۸} کە "طوبایا"یە، گۆچانی^{۱۵۹} دەستی ماہاپوروشایە.
جەمسەری بەستەلەکی باشوور شانی راست و بەستەلەکی باکور شانی
چەپی ماہاپوروشایە.
قارونا کە ناوی فریشتەییەکی لۆکاپایە و بەرپرسی ئاوە لە رۆژئاوا،
بەرپەری ملی ماہاپوروشایە.
ناناھاتانادا^{۱۶۰} کە گەورەیی زیکرەکانە، دەنگی ماہاپوروشایە.
ئەو تەماعەیی لەجیہاندا، لیتی خوارەوہی ماہاپوروشایە.
شەرم و حەیا لیتی سەرەوہی ماہاپوروشایە.
سنگ واتە خۆشەویستی و ئولفەتی دونیا، ددانەکانی ماہاپوروشایە.
ھەلچوونی ھەموو جیہان خۆراکی ماہاپوروشایە.
رەگەزی ئاو مەلاشوو قورگی ماہاپوروشایە.
ناگر زمانی ماہاپوروشایە.
سەرەسقاتی ھیزی وتەیی ماہاپوروشایە.
قیدا^{۱۶۱} وتەیی ماہاپوروشایە.

مایا که هۆکاری په یدابوونی جیهانه، بزه و روو خۆشی ماهاپوروشایه.
 ههشت رووکاره که ی جیهان ههردوو گوتی ماهاپوروشایه.
 "ناشقینی کومار" که دوو فریشته ی زۆر جوانن، ههردوو کونه لوتی
 ماهاپوروشایه.

"گاندھاتا ماترا" ^{۱۶۲} واته ره گهزی خاک، هیتزی بۆنی ماهاپوروشایه.
 نیوان جانالۆکا و تاپۆلۆکا که چینی پینجهم و شه شهمی بهههشته و پره
 له نوور، نیوهی باشووری ناوی راست و نیوهی باکووری چاوی چهپی
 ماهاپوروشایه.

سهرچاوهی روناکی که خۆری نهزه لی پی ده لپن هیتزی بینینی
 ماهاپوروشایه.

تهواوی بوونه وهری جیهان نیگای نهرمی ماهاپوروشایه.

رۆژو شهو چاو تروکاندنی ماهاپوروشایه.

"میترا" ^{۱۶۳} ناوی نهو فریشته یه ی که بهرپرسی هاو پنیسه تی و
 خۆشه ویستیه و "توشتا" ^{۱۶۴} ناوی نهو فریشته یه ی که بهرپرسی توره بوون
 و غه ریزه یه، ههردوو برۆی ماهاپوروشایه.

161- پاش چاوپرینه دهسه لات له لایه ن براکه یه وه یه کێک لهو هۆکارانه ی که براکه ی
 دارا شکۆ به دهستیه وه بوو بۆ نهوه ی دارا بکوژیت نهوه بسو که دهسوت داراشکۆ
 دهتیت فیدا کتیبی خودایه و نه مهش قسه هه لبه ستنه به ده م خوداوه و ته نهها قورنان
 کتیبی ناسمانیه.

تاپالۆکا^{۱۶۵} که بهرزتره له جانالۆکا، ناوچهوانی ماهاپوروشایه.
ساتکۆلۆکا^{۱۶۶} که بهرزتره له ههموو لۆکاکان کاسه‌ی سه‌ری
ماهاپوروشایه.

نایه‌ته‌کانی ته‌وحیدی نیو کتیبی خودا می‌شکی ماهاپوروشایه.
هه‌وری ره‌ش که بارانی "ماهاپرالا"ی پییه، مووی سه‌ری
ماهاپوروشایه.

سه‌وزیه‌کانی ههموو لۆکاکان مووه‌کانی له‌شی ماهاپوروشایه.

لاکشمی که سامانی باشی جیهانه، جوانی ماهاپوروشایه.

خۆری گه‌شاهه تایبه‌تمه‌ندیه‌کانی له‌شی ماهاپوروشایه.

به‌رتاکاشا کونه موووکانی له‌شی ماهاپوروشایه.

چیداکاشا رۆحی نهم له‌شه‌ی ماهاپوروشایه.

له‌شی هه‌ر تاکیکێ مرۆژی مائی ماهاپوروشایه.

مرۆژی کاملن خه‌لوه‌تگه‌ده‌ی ماهاپوروشایه. وه‌کو له‌ فه‌رموده‌که‌ی

داود (علیه سلام) هاتوه: "ئه‌ی داود خانویه‌کم بۆ دروست بکه، داود

وتی: خودایا تۆ پاک‌ی و بێ به‌ریت له‌ مالن، خودا فه‌رمووی: مائی من

تۆی، دلن له‌ خه‌لک به‌تان بکه‌ره‌وه."

هه‌رچی له بره‌همانده‌دایه شایسته‌ی لیک‌دانه‌وه‌یه له مرۆڤدا که کۆپی جیهانی گه‌وره‌یه به‌کۆی هه‌موو بوونه‌وه‌ره‌کان.
 به‌شی یه‌که‌م^{۱۶۷} نه‌وه‌یه‌که که‌سێک که وازانیت و وا‌بیینیت (فرحین بما اتاهم الله من فضله)، واته: "ئه‌وانه خوشحالن به‌وه‌ی خودای گه‌وره‌ پێی به‌خشیون له‌ فه‌زلی خۆی".

به‌شی دووهم:

سه‌رفه‌ موکتی، واته‌ پرزگاربوونی گشت و توانه‌وه له‌ زاتدا و نه‌مه‌ش هه‌موو بوونه‌وه‌ره‌کان ده‌گرێته‌وه و پاش فه‌سلاتی گه‌وره و له‌ناوچوونی ناسمانه‌کان و زه‌وی و به‌هه‌شت و دۆزه‌خ و نه‌بوونی بره‌همانده و نه‌بوونی رۆژو و شه‌و و پرزگاربوونیان له‌ زاتدا، پرزگاریان ده‌بیت، به‌ پێی ده‌قی نایه‌تی پیرۆزی (و رضوان من الله اکبر ذلك هو الفوز العظيم) وه (الا ان اولیاء الله لا خوف علیهم و لا هم یحزنون). واته: "به‌راستی که عارفانی خودا ترسیان نیه و غه‌مگین نابن"، نه‌مه‌ ناماژه‌یه به‌ هه‌مان موکتا.

بهش سیهههه:

سارقادا موکتی (Sarvadamukti) واته نازادبوونی ههمیشهیی. سارقادا موکتی نهوهیه که له ههر قۆناغیکدا بگهڕێ، چ له رۆژی خوداو چ له شهوی خوداو چ له جیهانی ناوهکی و چ له جیهانی دهرهکی و چ له برههمانده خۆی دهرنجات یان دهرنهخات، چ له رابردوو چ نیستا و چ له داهاتوو که بهوتتا و بهافیشیا و فهرتهمانه ی پێ دهلین، عارف نازادو رزگاربوو بیت و له ههر شوینیک له قورئانی پیرۆزدا له مهسهلهی له بهههشت بووندا هاتبیت: (خالیدین فیها ابدًا) نهوه دهردهکهویت. واته ههمیشه و بۆ ههتاههتایه لهبهههشتدا دهبن. مهبهست له بهههشت زانینو مهبهستیش له وشه (ابدًا) واته ههتاههتایه ئهم کۆتهیهیه. چونکه له ههر قۆناغیکدا بووندا بن نامادهیی زانین و فهزلی نهزهلی لهودا ههیه و له بارهی ئهم کۆمهلهشهوه ئهم دوو نایهته پیرۆزه ههیه که دهفرمویت: (یبشرهم ربهم برحمة منهم و رضوان و جنات لهم فیها نعیم مقیم، خالیدین فیها ابدًا ان الله عنده اجر عظیم). واته خودای گهوره مژدهیان دهدهتای به رهحمتهی خۆی و مژدهی فیردهوسی بالایان پێ دهدهت، بهههشتیک که به بهخششی ههتاههتایی و نازادی بی پچران رازاوهتهوه. به راستی که لای خودای گهورهیه پاداشتی گهوره.

(وبشر المؤمنین الذین یعملون الصالحات لهم اجرا حسنا، ما کثیر فیها
ابدا). واته مرّده بده بهو باوه پردانه ی کاری چاکه ده کهن، که
مه عریفه تی خوایان ده ست ده که ویت، به راستی که عارفان به فیرده وس
پاداشت ده دینه وه و هه تاهه تایه له ویّ ده میننه وه.

باسی رۆژ و شهو

(رۆژ و شهوی خوداوهندی و ناشکراو شاراوه) ۱۶۸

به پتی بیروپای یه کتابه رستانی هیند، تمه نی بره هما که جریله و له ناوچوونی بره همانده و پۆژی ده رکهوتن که پۆژی خودایانه یه، ههژده "ناجیا"ی ۱۶۹ سالی دنیا یه و هه ر ناجیایه که سه د "کرور"ه ۱۷۰ به پتی شه دوو نایه ته پیرۆزه: (ان یوما عند ربك كآلف سنه مما تعدون) واته به راستی که رۆژیک لای پهروه ردگاری تۆ وه کو هه زار ساله که شه هلی دنیا بیژمیرن.

وه نایه تی: (تعرج الملائكة و الروح فی یوم کان مقداره خمسين الف سنة)، واته فریشته کان و رۆح، که رۆح بریتیه له جریله و بره هما،

168- له راستیدا نه وهی داراشکو لیره دا باسی کردوه، زۆر گرنکه و بریتیه کی زۆری تیادا به کار هیتاوه له یه که خستی قیاساته کانی هه ر دوو نایینی هیندۆیزم و نیسلام و له کۆتایی مه قاله که شدا نه گه ر سه رنج به دیت ده بینی له گه ر نایینی مه سیحیه تیشدا یه که دیته وه. نه مه ش نیشانه ی دانایی و گه وره یی دارا شکۆیه که زۆر راسته و ده لیت له هیه چ شوینیکی تر شه زانیاریانه نایینی.

169-Abjha پیتوانه یه کی کلاسیکی هیندیه.

170-Krur

ده‌گه‌رینه‌وه‌ بۆ لای خودا له‌ رۆژیکدا که‌ نه‌و رۆژه‌ میقداری په‌نجا هه‌زار ساله‌.

هه‌ر رۆژیک له‌م په‌نجا هه‌زار ساله‌ که‌ له‌ نایه‌ته‌که‌ی پیشتردا باسی کراوه‌، که‌واته‌ سه‌دسال ته‌مه‌نی جبریل و ماوه‌ی ده‌رکه‌وتن و ته‌واوی جیهانه‌که‌ (بره‌همانده‌) یه‌ حساب ده‌که‌ین. هه‌ر ده‌ نایجا سال دونه‌یای که‌ هه‌ر نایجیه‌که‌ سه‌د کروره‌ بی‌ که‌م و زیاد، به‌رابه‌ره‌ به‌ حسابی یه‌ که‌تاپه‌رستانی هیندستان.

تایبه‌مه‌ندی ژماره‌ هه‌ژده‌ نه‌وه‌یه‌ که‌ لای نه‌وان پله‌کانی ژماره‌ سنورداره‌و له‌ هه‌ژده‌ بالاتریان پله‌ بۆ ژماره‌ دانه‌ناوه‌. وه‌ به‌و قیامه‌تانه‌ی که‌ پۆشتون و ده‌رۆن ده‌لین "فهلانی بچوک" ^{۱۸} وه‌کو لافاوی ناوو لافاوی ناگر و لافاوی با. کاتیک نه‌و ماوه‌یه‌ ته‌واو بوو رۆژ بوو به‌ شه‌و فه‌سلانی گه‌وره‌ دیت که‌ پیی ده‌لین ماهاپرالایا "Maha Pralaya" به‌پیی نه‌م دوو نایه‌ته‌ پیرۆزه‌:

(یوم تبدل الارض غیر الارض)

واته‌ رۆژیک که‌ زه‌وی به‌زه‌ویه‌کی تر ده‌گۆرین.

(یوم نظوی السماء کطی السجل للکتب)

واته‌ رۆژیک که‌ ناسمانه‌کان ده‌په‌چینه‌وه‌ وه‌کو په‌چانه‌وه‌ی کاغزه‌ بۆ نوسین.

پاش فەسلاتی گەورە ماوەی شەوی ناوەکی که بەرابەرە بە رۆژی دەرکەوتن و توانەوی هەمو جۆراوجۆرەکان که لە حەزرەتی زاتدان، دیسان هەر دە ناخجای سالی دۆنیایە.

نافاستامان^{۱۷۲} که بریتیه له (سوشپتاتانا)^{۱۷۳} که جەبەرۆتە، ماوەی شەوی سوشپتاتانای حەزرەتی زاتە و ئەو بەتالە لە دروستکردن و دەرخستنی جیهان و ئەم نایەتە پیرۆزەش ناماژە بەم سوشپتاتانایە دەکات:

(سنفرغ لکم ایها الثقلان) واتە نزیکە بەتال بینهووە لە ئیوێ ئەی مرۆڤ و جنۆکەکان. وە حەزرەتی زات لە رۆژانی دەرکەوتنی جیهاندا لە مەقامی ناسوتدایە و لە قیامەتی بچوکدا لە مەقامی مەلەکوئدایە و لە قیامەتی گەورەشدا لە مەقامی جەبەرۆتدایە.

ئەي خۆشەویست ئەوێ لەم باسەدا لەپاش ووردبینیەکی زۆر و لیکۆلینەوێ زۆر لام ئاشکرا بوو وە ئەم ئاشکراکردنە بەرابەر بوو بەم دوو نایەتە پیرۆزە، لە هیچ کتیبیکدا و لە هیچ کەسێ نایببستی، ئەگەر بەگوێی هەندیی لە کەم و کورتەکان گران بێت ئەوێ من باکم نیە.^{۱۷۴}

(فان الله غنى عن العالمين)

172-Avasthmatman

173-Sushuptatana

174- وادیاره داراشکۆ زانیویەتی ئەم نوسینە دەبیتە بەلگە لەسەری و فەتوای

کوشتنی دێدەن بۆیە دەلێت باکم نیە.

باسی بی کوتایی خوله‌کان

لای لی‌کۆله‌پانی هیند، خودای گه‌وره که یک شه‌وو یه‌ک رۆژی هه‌یه،
نهم شه‌وه که ته‌واو بوو ده‌بیته‌وه رۆژ و رۆژیش که ته‌واو بوو دیسان
شه‌و دیتته‌وه^{۱۷۵} تا ناکۆتا و به‌مه‌ش ده‌لین "نه‌نادی پره‌شه‌ه"^{۱۷۶}.
خواجه‌ حافز ره‌جه‌تی خوای لی بی‌ت ناماژه‌ی به‌هه‌مان ناکۆتایی
زه‌مه‌نه‌کان داوه و وتویه‌تی:

ماجرای من و معشوق مرا پایان نیست
انچه‌ آغاز ندارد ، نبذیرد انجام^{۱۷۷}

175- نهم بیروپرایه‌ی دارا که ویستویه‌تی به‌ نایه‌تی قورشان‌ی بیسه‌لی‌نیت و هه‌ندی
پتی پازین و هه‌ندی‌کیش دژی ده‌ه‌ستن، له‌ پاستیدا ریگه‌یه‌کی باشه‌ بۆ کۆکردنه‌وه‌ی
هه‌ردوو ناین و ته‌نانه‌ت زۆر له‌ فه‌لسه‌فه‌و بیرو پاکانی دیکه‌ی ته‌نانه‌ت جیهانی
فه‌لسه‌فه‌ی یۆنانیش که باس له‌ ناکۆتابوونی جیهان ده‌که‌ن. له‌ به‌هاگافادگیتاشدا
هاتوه‌ که بوونه‌وه‌ر سه‌ره‌تا ده‌رنه‌که‌وتوو بوو، له‌پاشاندا ده‌رکه‌وت و دوایی ده‌بیته‌وه
به‌ ده‌رنه‌که‌وتوو و به‌م شیوه‌یه‌ تا ناکۆتا ده‌روات.

176-Aadi pravah

177- چیرۆکی من و خۆشه‌ویسته‌که‌م کۆتایی نیه‌، شه‌وه‌ی سه‌ره‌تای نه‌بی شه‌نجامی
نابیت.

وه هه موو تاییه تمه ندیه کانی دهر که وتنی زات و په نهان بوونی که له رۆژو شهوری پێشتردا پرووی داوه، بێ کهم و زیاد له شهوو رۆژه کهی دیکه شدا پروو ده داتهوه به پیتی ئەم نایه ته پیرۆزه: (کما بدان اول مره) واته وهها که له یه کهم جاردا ئەو بونه وهرانه مان دهرخست که له ناومان بر دبوون. پاش تهواو بوونی خولی جیهان، دیسان ئاده می باوکی مرۆفایه تی دیته وهو بۆ ههتا ههتایه بهم شیویه. ^{۱۷۸} وه نایه تی پیرۆزی (کما بد اکم تعودون) ناماژه به هه مان مانا ده کات. (واته وهها که یه که مجار دروستمان کردوون دیسان به هه مان شیوه ده تانه یینیه وه).

ئه گهر که سیك گومان بکات له وهی که خاته مییه تی پێغه مبه ره که مان درودی خوای لی بیت ده که ویتته ژیر گومانه وه، ده لیم که له رۆژێکی تریشدا دیسان پێغه مبه ره درودی خوای لی بیت دیته وهو ده بیته وه به کۆتا پێغه مبه ری ئەو رۆژه. وه ئەو فرموده یه ی شهوی میعراجیش ناماژه یه بۆ هه مان مانا که پێغه مبه ره درودی خوا لی بیت کاروانی حوشرانی بینی که بێ پچران ده رۆشتن و له سه ره پشته ی هه ریبه کیان دوو صندوق هه یه له هه ره سندوقیکدا جیهانیک هه یه وه کو ئەم جیهانه ی

178- هه ریویه له ئایینی هیندۆزهدا چه ندان مانوو واته ئاده م ده بینی که هه ریبه کیان په یه وست به خولیکه وه. ئەم بیرو رایه شه وه مان پی ده لیت که به هه زاران جاری دیکه ش شارستانیته و مه ده نیته و ته کنه لۆژیایه ته تۆم و من و تۆ هه بوین و ئەم وێنانه تازه نین و به رده وام دووباره ده بنه وه.

ئیمە و لە ھەر جیھانیکیشدا موحەمەد ئیک ھەبە. لە جیریلی پرسی که ئەمە چیه؟ وتی: ئەی پێغەمبەری خودا لەو کاتەوێ من دروستکراوم دەبینم ئەم کاروانی حوشرانە بەم سندوقانەوێ دەپۆن و من هیچ نازانم که ئەمە چیه. ئەمە ئاماژەبە بۆ ناکۆتایی خولەکان.

سوپاس بۆ خوداو منەتباری ئەوم که توانیم ئەم نامەبەبە (کۆی دوودەریاکە) تەواو بکەم لە سالی ھەزارو شەشسەد و پینجی ھیجری نەبەوی که سالی چل و دوو مینی تەمەنی ئەم ھەژارە بۆ خەمە محمد داراشکۆبە. والسلام.

زنځېرې کتېبه چاپکراوښکاني دوزگای چاپ و په غځی سردهم سالی 2011

نووی کتیب	نوسینی	وهرگېرانی
۵۶۰- چاوی گورگ	جهمیل توران	عہلی حوسین
۵۶۱- ههزار خوری درهوشاوه	خالد حوسهینی	نازاد بهرنجی
۵۶۲- په‌رله‌مان و دیموکراسی له سدهی بیست و یکه‌مدا	یه‌کیتی په‌رله‌مانتاری نیو دهولہ‌تی	هه‌لکه‌موت عه‌بدوللا
۵۶۳- بینای شوین له دوو پڑمانی کوریدا	تانیا نه‌سعد محه‌مه‌د	
۵۶۴- دادگایی	فرانتس کافکا	عہ‌تا نه‌هایی
۵۶۵- میژووی وهرگېرپان		د. نه‌بویه‌کر خو‌شناو
۵۶۶- فرین به‌مه‌زای حرامدا	په‌ئووف بېنگه‌رد	
۵۶۷- به‌ته‌نیشتم نمایشه‌وه	کامه‌ران سوبجان	
۵۶۸- فہ‌رہ‌نگی زاراوه‌ی هونہ‌ری	جه‌مال عه‌بدول	
۵۶۹- نوسین هه‌لویتسه	هه‌لکه‌موت عه‌بدوللا	
۵۷۰- سبه‌ینیم دیتہ‌وه یاد	دلشاد عه‌بدوللا	
۵۷۱- تیروژنی له‌ئہ‌دب	پشکو‌ نجم‌ الدین	
تیروژنی له‌ سیاست		
۵۷۲- پوانگه		
۵۷۳- گریکو‌تیرہ‌کاني فہ‌لسه‌فہ	فوناد عه‌بدولپہ‌حمان	

لتحميل كتب متنوعة راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

بِوَدَائِعِهَا وَرَأْسِهَا جُودَهَا كَتَيْبِهَا: سَهْرَهَا نِي: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

برای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للکتاب (کوردی ، عربی ، فارسی)